

BĄDŹ BEZPIECZNA

...W SĄDZIE

(małżeństwo • dzieci • rodzina)

Druk informatora umożliwiło finansowe wsparcie
Województwa Lubuskiego

Lubuskie
Warte zachodu

w ramach projektu:
„Bądź bezpieczna – kieszonkowe poradniki prawne”

© **Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „BABA”**
Autorki broszury:
Dorota Zubrzycka-Urbańska,
Milena Krawczonek, Anita Kucharska-Dziedzic

Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „BABA”
Zielona Góra, Stary Rynek 17 (wejście od ul. Lisowskiego)
tel/fax: 68 4549232, tel. kom. 692 064 061
www.baba.org.pl, e-mail: baba@baba.org.pl

BABA jest organizacją pozarządową pomagającą i wspierającą wszystkich potrzebujących pomocy i wsparcia, zwłaszcza osoby i rodziny dotknięte problemem przemocy. Prowadzimy bezpłatne poradnictwo prawne i psychologiczne, psychoterapię, coaching i doradztwo zawodowe. Wydajemy bezpłatne informatory, szkolimy wolontariuszy oraz pomagaczy zatrudnionych w instytucjach pomocowych. Edukujemy prawnie i przeciwprzemocowy dzieci i dorosłych. Wszystkie osoby działające w naszym Stowarzyszeniu pracują społecznie, nie pobierając wynagrodzenia. Działamy dzięki darowiznom i wpłatom.

Wspierając nas – wspierasz beneficjentki i beneficjentów BABY.

Prosimy o wpłaty na konto:
Raiffeisen Polbank nr 43 1750 0012 0000 0000 2109 7896

BABA jest organizacją pożytku publicznego,
dlatego możesz nas wesprzeć, składając roczne zeznanie podatkowe.
Nasz nr KRS 0000060904.

W SĄDZIE

Możesz trafić do sądu: rejonowego, okręgowego i apelacyjnego. W zależności od rodzaju sprawy trafisz do jednego z wydziałów (cywilny, karny, rodzinny, ksiąg wieczystych, inny w zależności od potrzeb, np. pracy, gospodarczy). Każdy wydział ma swój **sekretariat**, tam możesz przeglądać akta swojej sprawy. Budynek sądu jest odpowiednio oznaczony, w nim znajdują się sale rozpraw, na drzwiach do nich wisi **wokanda**, czyli spis spraw, które w danym dniu będą się na tej sali odbywały wraz z godzinami rozpraw oraz nazwisko sędziego prowadzącego sprawę. Jeżeli dostałaś wezwanie do sądu, na nim będzie pisać, w jakiej sali odbędzie się sprawa. Sprawdź, czy jest ona umieszczona na wokandzie. Jeżeli jej nie ma, być może będzie w innej sali. Upewnij się w sekretariacie wydziału. Protokolantka, wzywając na rozprawę, wykreśla ją z wokandy. Możesz w ten sposób zorientować się, która sprawa się toczy. Jeżeli jest wykreślona sprawa tuż nad Twoją sprawą, nie oddalaj się – wkrótce możesz zostać wezwana.

(Oznaczenie Sądu)	Stawiennictwo osobiste obowiązkowe (dokładny adres)
Data..... Sygnatura akt.....	Termin

(w odpowiedzi należy podać datę i sygnaturę akt)

WEZWANIE

Sąd Okręgowy w wzywa Panią/Pana, aby w dniu o godz. stawił(a) się w tym Sądzie w sali nr, gdzie będzie przesłuchiwana (y) w charakterze strony w sprawie przeciwko

Sekretarz Sądowy

W każdym budynku sądu jest **biuro podawcze**. Tam składasz wszelkie pisma procesowe. Pamiętaj, by na kopii pisma potwierdzono jego odbiór poprzez postawienie pieczęci tzw. prezentaty. To dowód na to, że złożyłaś pismo w sądzie i to właśnie tego dnia. Jeżeli wniosłaś pismo procesowe wszczynające postępowanie sądowe, po różnie długim okresie oczekiwania otrzymasz **wezwanie** na rozprawę. Warto, abyś je uważnie przeczytała, zwróciła uwagę na pieczęcie. Zdarza się, iż wezwani udają się nie do tego sądu, który ich wzywa! Na wezwaniu

będzie podane, który sąd Cię wzywa, jaki wydział i w jakiej sali odbędzie się rozprawa. Podana zostanie również **sygnatura akt**.

Data.....

Sygn. akt.....

To numer, pod jakim daną sprawę zarejestrowano. **Zachowaj numer sygnatury akt na zawsze!** Po wielu latach możesz potrzebować powołać się na akta prowadzonego postępowania czy otrzymać odpis wyroku. Znacznie ułatwi to odszukanie sprawy.

Stawiennictwo Twoje może być obowiązkowe lub nie. Warto jednak, abyś brała udział w postępowaniach dotyczących Twoich interesów. Jeśli nie będziesz obecna, nie będziesz wiedziała, co się w sprawie dzieje, wtedy możesz w porę nie podjąć potrzebnych Ci czynności procesowych. Jeżeli jednak nie mogłaś pójść do sądu na rozprawę, postaraj się jak najszybciej przeczytać **protokół rozprawy**. Czytając, zorientujesz się, co zdarzyło się na rozprawie. Protokół z każdej rozprawy znajduje się w **aktach sprawy**, przechowywanych w sekretariacie wydziału. Każda ze stron postępowania ma prawo je przeglądać oraz robić z nich odpisy. Weź ze sobą dowód osobisty oraz sygnaturę akt i poproś w sekretariacie lub w Czytelni Akt Sądowych o umożliwienie Ci przeglądu akt. Przeglądać je będziesz w obecności pracownika sądu, przez którego będziesz obserwowana. Z akt sprawy nie można usuwać żadnych dokumentów, nic dopisywać i wykreślać.

Instancyjność postępowania

Postępowanie sądowe jest dwuinstancyjne. Najpierw postępowanie toczy się przed sądem I instancji. Sądem I instancji może być sąd rejonowy lub okręgowy. Uzależnione jest to od właściwości sądu. Od orzeczenia sądu I instancji przysługują środki zaskarżania do sądu II instancji. Jeżeli sądem właściwym jest sąd rejonowy, sądem II instancji będzie sąd okręgowy. Jeżeli zaś sądem właściwym będzie sąd okręgowy, sądem II instancji będzie sąd apelacyjny (np. przy rozwodzie).

Właściwości sądu

Kierując jakąkolwiek sprawę do sądu, powinnaś wiedzieć, do którego sądu musisz się zwrócić. Mówią o tym przepisy o **właściwości sądu**. Właściwość sądu może być miejscowa i rzeczowa.

Właściwość rzeczowa wskazuje, jakiego rodzaju sąd będzie rozpatrywał sprawę jako sąd I instancji. Ogólną zasadą jest, że sądy rejo-

nowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem niektórych, dla których właściwym będzie sąd okręgowy. W sprawach rodzinnych w zasadzie wszystkie sprawy będziesz kierowała do sądu rejonowego z wyjątkiem:

- rozvodu,
- separacji,
- unieważnienia małżeństwa,
- ustalenia istnienia bądź nieistnienia małżeństwa, te bowiem muszą być rozpoznawane przez sąd okręgowy.

Właściwość miejscowa mówi, który z sądów będzie rozpatrywał sprawę. Ogólną zasadą jest, iż jest to sąd miejsca zamieszkania pozwanego. W sprawach rodzinnych jednak, zazwyczaj, będzie to sąd miejsca zamieszkania Twoich dzieci.

Czasami strona może wybrać, do którego sądu sprawę skieruje. Jest to tzw. **właściwość przemienna**. Tak jest np. z powództwem o alimenty czy ustaleniem ojcostwa. Możesz je wytoczyć do sądu miejsca zamieszkania Twojego dziecka lub zobowiązanego, o ile są różne.

Istnieje również **właściwość wyłączna**. Powództwa ze stosunku małżeństwa (rozwód, separacja, unieważnienie małżeństwa, ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa, ustanowienie rozdzielności majątkowej) wytacza się wyłącznie przed sądem, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie wspólne zamieszkanie, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze przebywa. Jeżeli nie ma takiej właściwości, będzie to sąd strony pozwanej, a w następnej kolejności powoda. Jeżeli skierujesz się do niewłaściwego sądu, on przekaże sprawę sądowi właściwemu i zostaniesz o tym powiadomiona.

Zdolność sądowa i procesowa

Zdolność do występowania w sądzie w charakterze strony to **zdolność sądowa**, którą ma każda osoba fizyczna od urodzenia do śmierci oraz osoba prawna. Dziecko nienarodzone ma warunkową zdolność sądową uzależnioną od tego, czy się urodzi żywe. Jednak zdolność do samodzielnego występowania w procesie (**zdolność procesową**) mają osoby pełnoletnie i nieubezwłasnowolnione oraz osoby niepełnoletnie, które zawarły związek małżeński. Osoby niepełnoletnie mogą podejmować czynności procesowe przez **przedstawiciela ustawowego**.

Przedstawicielami osoby małoletniej są:

- rodzice – jeżeli oboje mają władzę rodzicielską reprezentują dziecko oboje, może jednak występować tylko jedno z rodziców,
- jedno z rodziców – w przypadku, gdy tylko jemu została przyznana władza rodzicielska,

- matka – reprezentuje dziecko w procesie o ustalenie ojcostwa,
- opiekun – reprezentuje dziecko, gdy rodzice nie żyją lub nie mają władzy rodzicielskiej, a także, gdy są nieznani,
- kurator – występuje wówczas, gdy żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka lub reprezentuje dziecko poczęte.

Pełnomocnicy procesowi

Pełnomocnikiem procesowym może być:

- adwokat lub radca prawny,
- osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w jego zakres,
- rodzice,
- rodzeństwo,
- małżonek,
- zstępni strony (dzieci, wnuki),
- osoby pozostające ze sobą w stosunku przysposobienia.

Jeżeli zatem nie chcesz działać sama przed sądem, a nie stać Cię na profesjonalnego pełnomocnika, to może pomóc Ci w tym któryś z wyżej wymienionych członków rodziny. Ty możesz reprezentować Twoje pełnoletnie dziecko przed sądem, np. w sprawie o alimenty.

Rodzaje cywilnych postępowań sądowych

1. **Postępowanie rozpoznawcze** – celem jest rozpoznanie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej przez sąd i dzieli się na:
 - a) **postępowanie procesowe**, np. w sprawie o rozwód (w tym postępowaniu są dwie przeciwstawne strony: **powód** – strona wszczynająca postępowanie procesowe i **pozwany** – strona, przeciwko której to postępowanie jest prowadzone),
 - b) **postępowanie nieprocesowe**, np. w sprawie o podział majątku małżeńskiego (w postępowaniu tym nie występują strony, ilość podmiotów biorących udział może być różna. Wszczynający takie postępowanie to **wnioskodawca**, a pozostali to **uczestnicy postępowania**).
2. **Postępowanie pomocnicze**, np. postępowanie zabezpieczające.
3. **Postępowanie egzekucyjne** – to przymusowe wykonanie obowiązków określonych przez sąd.

Pisma procesowe

Pisma procesowe są to pisma wnoszone w ramach postępowania cywilnego przez strony i kierowane do sądu. Wśród pism procesowych

wyróżnia się przede wszystkim takie, których celem jest wszczęcie postępowania sądowego, czyli:

1. **pozew** – w postępowaniu procesowym,
2. **wniosek** – w postępowaniu nieprocesowym.

Pismo procesowe musi odpowiadać pewnym warunkom formalnym, a mianowicie musi zawierać:

- oznaczenie sądu, do którego jest kierowane,
- imię i nazwisko lub nazwę stron albo uczestników, miejsce zamieszkania, numer PESEL,
- oznaczenie rodzaju pisma (pozew, wniosek, apelacja, zażalenie, wniosek dowodowy), mylne oznaczenie nie pociąga za sobą skutków ujemnych i sąd rozpatrzy je zgodnie z jego treścią,
- w sprawach o roszczenia pieniężne – należy podać wartość przedmiotu sporu,
- wnioski, oświadczenia pochodzące od osoby wnoszącej pismo,
- uzasadnienie,
- dowody na poparcie przytoczonych okoliczności,
- podpis strony lub uczestnika postępowania, względnie przedstawiciela ustawowego,
- wymienienie załączników.

W sprawach o roszczenie pieniężne podana kwota pieniężna stanowi **wartość przedmiotu sporu**. W innych sprawach powód jest zobowiązany oznaczyć kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu, np. w sprawie o alimenty będzie to suma świadczeń za jeden rok.

(Oznaczenie Sądu)

Data..... Sygnatura akt..... (dokładny adres)

(w odpowiedzi należy podać datę i sygnaturę akt)

WEZWANIE DO USUNIĘCIA BRAKÓW FORMALNYCH PISMA PROCESOWEGO

Sąd Okręgowy (lub Rejonowy) w wzywa do usunięcia braków wniesionych w dniu w sprawie przeciwko poprzez w terminie tygodniowym od daty doręczenia niniejszego wezwania pod rygorem zwrotu pisma.

Sekretarz Sądowy

Wniesienie pisma do sądu powoduje wszczęcie postępowania. Jeżeli pismo nie może otrzymać prawidłowego biegu wobec niezachowania warunków formalnych (czegoś w nim brakuje), otrzymasz wezwanie do poprawienia lub uzupełnienia go w terminie tygodniowym i to pod rygorem zwrotu pisma, co oznacza, że postępowania nie będzie.

Sąd nie podejmie również żadnych czynności na skutek pisma, od którego nie uiszczono należnej opłaty. Wtedy także otrzymasz wezwanie do usunięcia braków w postaci opłaty (w terminie tygodniowym). Sąd przyśle Ci wezwanie na druk. Wzór druku podajemy poniżej. Jeżeli takie wezwanie otrzymasz, przeczytaj dokładnie, być może wszystko jest w porządku z Twoim pismem, a chodzi jedynie o opłatę.

Koszty procesu

Koszty procesu to:

1. opłaty sądowe (wpis i opłata kancelaryjna oraz podlegające zwrotowi wydatki sądowe),
2. koszty strony występującej osobiście lub przez pełnomocnika niebędącego adwokatem albo radcą prawnym (są to koszty przejazdów do sądu strony i jej pełnomocnika, równowartość zarobku utraconego przez stronę wskutek obecności w sądzie),
3. koszty zastępstwa procesowego strony przez adwokata lub radcę prawnego (w zasadzie tylko za jednego adwokata).

W polskim prawie istnieje zasada odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasada kosztów niezbędnych i celowych. Oznacza to, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, poniesione przez niego koszty, ale tylko te niezbędne i celowe (podlega to ocenie sądu). Przegrywającym jest powód, którego żądania nie uwzględniono lub pozwany, którego obrona była nieskuteczna.

Pamiętaj!

Postępowanie w sprawach o wszelkie roszczenia alimentacyjne jest bezpłatne! Nie tylko, gdy występujesz z pozwem o alimenty, ale również wówczas, gdy: składasz apelację od wyroku sądu pierwszej instancji, wnosisz o podwyższenia alimentów, żądasz egzekucji lub uzasadnienia wyroku.

W innych sprawach możesz żądać zwolnienia z kosztów sądowych. W tym celu złóż do sądu **wniosek o zwolnienie z ponoszenia kosztów sądowych**, do wniosku musisz dołączyć oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym. Oświadczenie takie składa się na formularzu sądowym. Wypełniasz go i podpisujesz sama. Formularz bezpłatnie udostępnią Ci w Sądzie lub możesz poszukać go w Interne-

cie (na stronie www.ms.gov.pl). Sąd może zwolnić stronę z kosztów sądowych całkowicie bądź częściowo. Zwolnienia z kosztów sądowych możesz domagać się wówczas, gdy nie jesteś w stanie ich ponieść bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i rodziny.

W sprawie zwolnienia od kosztów sądowych sąd wydaje postanowienie. Jeżeli nie jesteś z niego zadowolona, złóż w ciągu 7 dni zażalenie do sądu II instancji. Zwolnienie Cię przez sąd z ponoszenia kosztów sądowych obejmuje także postępowanie egzekucyjne. Dlatego warto postarać się o takie zwolnienie. Oznacza to, że, jeżeli będziesz kierowała sprawę do komornika, nie będzie mógł żądać od Ciebie zaliczki na pokrycie kosztów egzekucji, która bywa bardzo wysoka. Jeżeli jednak pokryjesz koszty postępowania sądowego (nie były one wysokie i byłaś w stanie je pokryć bądź sąd Cię nie zwolnił), możesz w odrębnym postępowaniu żądać zwolnienia Cię z kosztów egzekucyjnych. Często z taką sytuacją spotykają się kobiety eksmitujące mężów z mieszkania. Postępowanie sądowe jest niedrogie i sąd nie zwalnia z kosztów, jednak postępowanie egzekucyjne może kosztować nawet kilka tysięcy złotych. Aby uzyskać zwolnienie z kosztów komorniczych, złóż w sądzie rejonowym **wniosek o zwolnienie z kosztów egzekucyjnych**.

Do wniosku dołącz oświadczenie o stanie rodzinnym i majątkowym (formularz sądowy), zaświadczenie o zarobkach i dochodach rodziny, kopie wszelkich kosztów mieszkaniowych i innych ponoszonych przez Twoją rodzinę (np. bilety miesięczne, rachunki za lekarstwa itp.).

Terminy

Bieg terminu wyznaczonego przez sąd (**termin sądowy**) rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy prawo przewiduje doręczenie z urzędu – od doręczenia. Długość tych terminów zależy od uznania sądu i dyktowana jest okolicznościami zachodzącymi w konkretnej sprawie. Sąd może z ważnej przyczyny przedłużyć Ci termin sądowy na Twój wniosek złożony przed jego upływem (np. termin 14-dniowy na ustosunkowanie się do pozwu). **Terminy ustawowe** są wyraźnie wskazane w ustawie oznaczającej ich początek oraz długość. Są to terminy, których **bieg nie może ulec skróceniu ani przedłużeniu** (np. termin 14-dniowy do złożenia apelacji). Oddanie pisma w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.

Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu jest bezskuteczna. Jeżeli strona nie dokonała czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek przywróci termin. Nie jest to jednak

łatwe, więc pamiętaj, by wszystkie czynności dokonywać w przewidzianych prawem terminach. Jak liczyć termin? Termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniu terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca. Np., jeżeli dniem tym był czwartek, a termin jest tygodniowy, to upływa w następny czwartek. Pamiętaj, że przy obliczaniu terminu bierze się pod uwagę dni kalendarzowe, tj. soboty, niedziele, dni świąteczne.

Rozprawa

Na rozprawę dostaniesz wezwanie. Jeżeli nie Ty wносиłaś sprawę do sądu, wraz z wezwaniem otrzymasz odpis pozwu czy wniosku. Możesz wówczas wnieść odpowiedź na pozew. Każda ze stron może zażądać na piśmie przeprowadzenia rozprawy w jej nieobecności. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy najpierw powód, a potem pozwany zgłaszają ustnie swe żądania i wnioski oraz przedstawiają twierdzenia i dowody na ich poparcie. Kiedy zwracasz się do sądu, powinnaś wstać i skierować się w jego stronę. Jeżeli nie wiesz, jak się zwracać, to możesz używać zwrotu „Wysoki Sądzie”. Do innych osób biorących udział w sprawie zwracasz się zgodnie z ich rolą w procesie np. pozwany, świadek, biegły itp. Zadając pytania, zwracaj się np. „czy świadek wie o ...”, „czy pozwany widział ...”. Kiedy sąd uzna, że należycie wyjaśnił sprawę, zamyka rozprawę. Sąd kończy postępowanie, wydając orzeczenie.

Podczas rozprawy sąd może zaproponować Ci zawarcie ugody. Jeżeli propozycja Ci odpowiada, możesz zgodzić się na jej zawarcie. Wówczas sąd sporządzi **protokół ugody**. Protokół ten da stronom do podpisu. Jeżeli jednak ugoda Ci nie odpowiada, np. sąd zaproponował zbyt niskie alimenty, nie zgadzaj się! Niczego nie podpisuj. Proś sąd o wydanie orzeczenia. Orzeczenie to będziesz mogła zaskarżyć. W trakcie rozprawy możesz składać wnioski dowodowe na poparcie Twoich twierdzeń. Wnioski te możesz składać na piśmie lub ustnie do protokołu. Jeżeli w trakcie postępowania dojdiesz do wniosku, iż koniecznym jest przeprowadzenie jakiegoś dowodu czy przesłuchanie świadka, proś sąd o odroczenie rozprawy w celu złożenia przez Ciebie wniosku dowodowego na piśmie. Sąd wyznaczy Ci termin, abyś wniosek sformułowała i złożyła. Powiedz „proszę sąd o odroczenie rozprawy, chcę złożyć wniosek dowodowy na piśmie”. Wszystkie Twoje pisma procesowe sąd musi przyjąć. Często zdarza się, że już pracowni-

cy biura podawczego z tych czy innych przyczyn odmawiają przyjęcia pisma. Nie mają takiego prawa! Jeżeli pismo zawiera jakieś braki, jest niepełne, sąd powinien wezwać Cię do ich uzupełnienia. O tym nie decydują pracownicy sekretariatów tylko sąd. Jeżeli zdarzyło Ci się, że sąd nie przyjął od Ciebie pisma procesowego (niestety to się zdarza!), zażądaj, by znalazła się o tym wzmianka w protokole rozprawy. Sprawdź, czy jest ona w protokole rozprawy następnego dnia w sekretariacie wydziału (masz prawo czytać akta sprawy nawet codziennie!). Jeżeli nie ma, złóż do sądu wniosek o uzupełnienie protokołu. Pismo złóż w biurze podawczym sądu. Będą musieli wówczas złożyć je w aktach sprawy. Będzie to jedną z podstaw apelacji.

Orzeczenia sądu dzieli się na wyroki i postanowienia

Wyroki

W postępowaniu procesowym po wyjaśnieniu sprawy sąd zamyka rozprawę i wydaje wyrok. Poprzedza go narada. Podczas ogłaszania wyroku powinnaś wstać. Sąd odczytuje sentencję wyroku. Padają wówczas słowa: „W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej”. Jeżeli jesteś zdenerwowana i nie bardzo orientujesz się, co się dzieje, to po tym poznasz, że zapadł wyrok. Jeżeli nie rozumiałaś jego treści, podejdź do sądu i spytaj jeszcze raz. Sąd ustnie uzasadnia wyrok. Jeżeli nie zgadzasz się z wyrokiem, w ciągu **7 dni** złóż do sądu **wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku** na piśmie. Następnie po doręczeniu uzasadnienia na piśmie, będziesz miała 14 dni na sporządzenie apelacji. Jeżeli pozwany nie stawił się na rozprawę, sąd wyda **wyrok zaoczny**. Od takiego wyroku przysługuje pozwanemu sprzeciw w ciągu dwóch tygodni od doręczenia mu go na piśmie.

Postanowienia

Postępowanie nieprocesowe kończy wydanie postanowienia. Wśród nich należy jednak odróżnić: **postanowienia orzekające co do istoty sprawy** oraz inne postanowienia. Postanowienia co do istoty sprawy treścią i skutkami w zasadzie zrównane są z wyrokami w postępowaniu procesowym.

Prawomocność

Orzeczenie sądowe (np. wyrok lub postanowienie) staje się prawomocne, jeżeli nie przysługują od niego środki zaskarżenia. Po upływie terminów na zaskarżenie orzeczenia, sąd stwierdzi prawomocność orzeczenia. W przypadkach, jeżeli została zaskarżona jedynie

część orzeczenia, staje się ono prawomocne w niezaskarżonej części. Np., jeżeli w wyroku rozwodowym orzeczono zbyt niskie alimenty, masz prawo zaskarżyć wyrok tylko w tej części. Pozostała część wyroku, mianowicie ta orzekająca rozwiązanie małżeństwa, uprawomocni się, nim sąd apelacyjny rozpatrzy sprawę alimentów.

Wyrok prawomocny ma **powagę rzeczy osądzonej**, która wyklucza możliwość ponownego rozpoznania tej samej sprawy. Prawomocnemu wyrokowi sąd, na wniosek, nadaje **klauzulę wykonalności**. Wyrok opatrzony klauzulą nazywa się **tytułem wykonawczym** i jest podstawą egzekucji. To znaczy, że jedynie na podstawie tego jedyne dokumentu możesz żądać od komornika, by dokonał egzekucji. Nie zagub go, uzyskanie nowego tytułu wykonawczego wymagać będzie ponownej wizyty w sądzie.

Natychmiastowa wykonalność wyroków

Sąd nadaje rygor natychmiastowej wykonalności wyrokowi, jeżeli:

- zasądza alimenty,
- zasądza roszczenia uznane przez pozwanego,
- wyrok uwzględniający powództwo jest zaoczny,
- w innych przypadkach na wniosek.

W zasadzie wykonalne są jedynie wyroki prawomocne. W niektórych przypadkach sąd nadaje jednak rygor natychmiastowej wykonalności, czyli dopuszcza możliwość wykonania wyroku (egzekucji) przed jego uprawomocnieniem się. Tak dzieje się w przypadku alimentów.

Środki odwoławcze

Apelacja – od wyroków sądu I instancji przysługuje apelacja do sądu II instancji. Rozpoznanie sprawy w II instancji następuje w składzie 3 sędziów zawodowych. Apelację można wnieść od każdego wyroku w postępowaniu procesowym i postanowienia co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym. Może ją wnieść każda ze stron niezadowolona z rozstrzygnięcia sprawy. W tym celu: po wydaniu orzeczenia przez sąd, w terminie 7 dni, zażądaj sporządzenia uzasadnienia na piśmie. Po doręczeniu uzasadnienia w terminie 14 dni, sporządź apelację i złóż ją w sądzie, który wydał zaskarżony wyrok.

Jeżeli nie zażądałaś w terminie uzasadnienia na piśmie, możesz złożyć apelację w terminie 21 dni od ogłoszenia wyroku. Jednak wówczas trudniej będzie Ci sporządzić apelację, nie wiesz bowiem, czym kierował się sąd, wydając taki, a nie inny wyrok.

Drugim, obok apelacji, środkiem zaskarżania jest **zażalenie**. Przysługuje na postanowienie kończące postępowanie w sprawie, a nie orzekające co do istoty sprawy np. odmowa zwolnienia od kosztów sądowych, skazanie świadka na grzywnę, odmowa uzasadnienia orzeczenia.

Kasacja – przysługuje od wyroków wydanych przez sąd II instancji, niestety z wyjątkami. Jest kierowana do Sądu Najwyższego. Kasacji nie możesz sporządzić i złożyć sama. Istnieje tzw. przymus adwokacki, czyli musisz skorzystać z usługi adwokata lub radcy prawnego.

Dowody

Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Każde twierdzenie strony oraz uczestnika postępowania powinno być poparte dowodami. Nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną. Sąd ocenia wiarygodność dowodów według własnego przekonania.

Dowodami mogą być:

- dokumenty urzędowe, np. akt urodzenia dziecka,
- dokument prywatny (świadcstwo pracy, zaświadczenie lekarskie),
- zeznania świadków,

Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka z wyjątkiem:

- małżonków stron,
- ich wstępnych – rodzice, dziadkowie,
- zstępnych – dzieci lub wnuki,
- rodzeństwa,
- powinowatych,
- osób pozostających w stosunku przysposobienia.

Prawo odmowy zeznań trwa po ustaniu małżeństwa, przysposobienia. Można natomiast odmówić odpowiedzi **na konkretne pytanie**, jeżeli mogłoby to narazić świadka lub jego bliskich na odpowiedzialność karną, hańbę lub szkodę majątkową albo, jeżeli zeznanie pogwałciłoby tajemnicę zawodową. Członkowie Twojej rodziny mogą świadczyć w Twojej sprawie. Nie jest prawdą, iż ich zeznania są mniej ważne czy gorsze. Często są to jedyni możliwi świadkowie.

- **opinie biegłych**,

Czasami sąd dla rozstrzygnięcia sprawy potrzebuje określonych wiadomości fachowych z różnych dziedzin nauki, techniki itp. Ma to na celu ułatwienie sądowi rozeznania w dziedzinie wymagającej wiadomości specjalnych. Biegły jest pomocnikiem sądu, jednak prezentuje

własne stanowisko w kwestii, którą rozstrzyga. Jeżeli uważasz, że w Twojej sprawie opinia biegłego jest niepełna, niedokładna, zażądaj jej **uzupełnienia**. Biegły za swoją pracę otrzymuje wynagrodzenie. Masz prawo żądać, by wykonał ją solidnie i ustosunkował się do wszystkich Twoich uwag, masz prawo ustosunkować się do jego opinii.

- **ogłędziny**, inaczej wizja lokalna,

Polega na bezpośrednim zbadaniu przez sąd osób lub rzeczy w celu poczynienia spostrzeżeń co do ich właściwości. Mogą odbywać się z udziałem biegłych. Będzie to np. miejsce wypadku. Z przebiegu oględzin sporządza się protokół.

- **przesłuchanie stron**,

- **inne dowody** (z filmu, telewizji, fotokopii, fotografii, planów, rysunków, taśm dźwiękowych, badania grupy krwi).

Postępowania odrębne

Niektóre kategorie spraw cywilnych są rozpatrywane według przepisów o postępowaniach odrębnych. Z interesujących Cię będą to następujące sprawy:

- rozwód,
- separacja na żądanie jednego z małżonków,
- unieważnienie małżeństwa,
- ustalenie istnienia bądź nieistnienia małżeństwa,
- ustalenie ojcostwa,
- zaprzeczenie ojcostwa,
- ustalenie macierzyństwa,
- zaprzeczenie macierzyństwa,
- unieważnienie uznania dziecka,
- rozwiązanie przysposobienia.

W sprawach małżeńskich posiedzenia odbywają się przy drzwiach zamkniętych. Protokół rozprawy musi zawierać oświadczenie małżonków, co do liczby, wieku i płci dzieci, stosunków majątkowych i zarobkowych, treści umowy majątkowej. Możliwe jest przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją i wychowują się dzieci. Przed wyznaczeniem terminu pierwszej rozprawy, przewodniczący wzywa strony do osobistego stawienia się do sądu na posiedzenie pojednawcze, podczas którego będzie nakłaniał strony do pojednania. Jeżeli podczas postępowania sąd nabierze przekonania, iż istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, może zawiesić postępowanie, ale tylko 1 raz. Podjęcie postępowania następuje na wniosek strony nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy.

MAŁŻEŃSTWO

Obecnie w Polsce występują następujące formy zawarcia małżeństwa: małżeństwo zawarte tylko przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego (laickie), małżeństwo zawarte przed duchownym według prawa wewnętrznego danego kościoła albo związku wyznaniowego ze skutkami cywilnoprawnymi, małżeństwo laickie zawarte później w formie religijnej. Małżeństwo może zawrzeć osoba, która skończyła 18 lat. Z ważnych powodów, za zgodą sądu, może zawrzeć małżeństwo kobieta, która skończyła 16 lat. Małżonkowie mają równe prawa i obowiązki w małżeństwie. Są zobowiązani do wspólnego pożycia, wzajemnej pomocy, wierności oraz współdziałania dla dobra rodziny.

Niewykonywanie obowiązków małżeńskich przez współmałżonka nie jest zagrożone żadną sankcją. Obowiązki gasną w chwili ustania małżeństwa.

Zaspokajanie potrzeb rodziny

Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny. Zaspokajanie ich może polegać także w całości lub w części na osobistych staraniach wychowania dzieci i pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. Twoja praca w domu i wychowywanie dzieci jest więc wypełnianiem przez Ciebie obowiązku przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny (nie musisz pracować zarobkowo, żeby wypełniać ten obowiązek). O obowiązku tym mówi art. 27 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego. Celem jego jest zapewnienie środków materialnych umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie rodziny jako całości oraz zaspokajanie uzasadnionych potrzeb poszczególnych jej członków przy zachowaniu **zasady równej stopy życiowej**. Potrzeby rodziny to wspólne potrzeby całej grupy rodzinnej, np. mieszkanie oraz potrzeby indywidualne poszczególnych jej członków, np. wyżywienie, odzież, ochrona zdrowia. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący. Wszelkie umowy pomiędzy małżonkami naruszające treść tego przepisu są nieważne. Jest również podstawą obowiązku alimentacyjnego pomiędzy małżonkami.

Jeżeli jeden z małżonków nie wypełnia obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny, sąd może nakazać, by wynagrodzenie tego małżonka było w całości bądź w części wypłacane do rąk drugiego małżonka. W tym celu musisz złożyć do właściwego sądu wniosek „o **nakazanie**

wypłacenia małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka”. Sąd wówczas bada, czy na zaspokojenie potrzeb Twojej rodziny potrzebne jest całe wynagrodzenie Twojego męża, czy wystarczy jedynie część i wyda stosowny nakaz. Odpis tego nakazu prześle do pracodawcy Twojego męża i wówczas wynagrodzenie za pracę Twojego małżonka pracodawca będzie musiał wypłacać Tobie. Jest to postępowanie nieprocesowe. Wniosku nie musisz opłacać.

Jeżeli niemożliwe jest powyższe postępowanie, gdyż np. małżonek prowadzi działalność gospodarczą, możesz wówczas wystąpić do sądu z pozwem **o przyczynianie się do zaspokajania potrzeb rodziny**. Sąd zobowiąże wówczas małżonka do łożenia określonej kwoty zaspokajającej wszystkie potrzeby rodziny. Jest to postępowanie procesowe. Wolne od opłat sądowych.

Wniosek lub pozew kierujesz do sądu rejonowego, w okręgu którego mają miejsce zamieszkania małżonkowie, a jeżeli nie zamieszkują razem, masz możliwość wyboru sądu miejsca Twojego zamieszkania bądź pozwanego.

Zaspokajanie potrzeb rodziny to również dostarczenie mieszkania. Zgodnie z art. 28.1 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, jeżeli prawo do mieszkania przysługuje jednemu małżonkowi, drugi małżonek jest uprawniony do korzystania z tego mieszkania w celu zaspokojenia potrzeb rodziny. Przepis ten stosuje się odpowiednio do przedmiotów urządzenia domowego.

Obowiązek alimentacyjny **Pomiędzy małżonkami**

Małżonek może dochodzić od drugiego współmałżonka środków utrzymania w zakresie odpowiadającym obowiązkowi przyczyniania się przez niego do zaspokajania potrzeb rodziny. Nie ma tu znaczenia, czy małżonkowie pozostają we wspólnym pożyciu, czy też separacji faktycznej. Dochodzenie tych roszczeń odbywa się tak, jak dochodzenie roszczeń alimentacyjnych na rzecz osób uprawnionych. Będzie więc to droga procesowa.

Właściwym rzeczowo będzie sąd rejonowy, istnieje możliwość wyboru sądu miejsca Twojego zamieszkania bądź pozwanego.

Obowiązek ten istnieje również po rozwodzie. Małżonek rozwiedziony, który nie był uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia (również w przypadku rozwodu bez orzekania o winie), który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawie-

dliwionym potrzebom małżonka uprawnionego i możliwością zarobkowym i majątkowym małżonka zobowiązanego. Uprawnienie to wygasa 5 lat od orzeczenia rozwodu. Jeżeli zatem winnym rozpadu Twojego małżeństwa był mąż, nie gódź się na rozwód bez orzekani o winie, nawet, jeśli będzie Cię do tego namawiał Twój prawnik (żeby skrócić procedurę i oszczędzić sobie kłopotów, odpowiadania na krępujące pytania, wywlekania brudów), bo może się okazać po rozwodzie, że Twój były mąż stracił pracę, ciężko zachorował itp. i musisz go nadal utrzymywać.

Pamiętaj też, że jeżeli jeden z małżonków został uznany wyłącznie winnym rozkładu pożycia, a rozwód pociąga za sobą istotne pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego, sąd na żądanie małżonka niewinnego może orzec, że małżonek wyłącznie winny jest zobowiązany dołożenia alimentów i to nawet wówczas, gdyby małżonek niewinny nie znajdował się w niedostatku. Obowiązek ten nie jest ograniczony terminem 5-letnim.

W każdym przypadku obowiązek ten wygasa w przypadku zawarcia przez małżonka uprawnionego nowego małżeństwa.

Dochodzenie alimentów

W celu dochodzenia alimentów składasz do sądu **pozew o alimenty**. W pozwie określasz wysokość żądanych alimentów. Możesz jednym pozwem dochodzić alimentów na siebie i dzieci. Do pozwu dołącz akty urodzenia dzieci i jeśli wnosisz o alimenty dla siebie – akt małżeństwa. Jeżeli nie masz aktów w domu, otrzymasz je **bezpłatnie w Urzędzie Stanu Cywilnego**, musisz jednak zgłosić, że pobierasz je w celach alimentacyjnych. Pozew kierujesz do sądu Twojego miejsca zamieszkania, lub miejsca zamieszkania pozwanego (właściwość przemienna).

Do pozwu powinnaś dołączyć wszystkie dowody na ponoszone przez Ciebie koszty utrzymania rodziny (opłaty, wydatki związane z leczeniem, dojazdami do pracy czy szkoły, inne stałe wydatki) oraz zaświadczenie o swoich dochodach, o ile je posiadasz. Sąd prześle Twój pozew pozwanemu i zobowiąże go do dostarczenia zaświadczenia o swoich dochodach. Następnie dostaniesz wezwanie na rozprawę. Jeżeli pozwany nie stawi się na rozprawę, zapadnie wyrok zaoczny. Sprawy o alimenty zazwyczaj są załatwiane przez sądy sprawnie i szybko. Czasami aż za szybko, pobieżnie. Dlatego przygotuj starannie wszystkie dowody, postaraj się złożyć wszystkie istotne dla Ciebie wyjaśnienia. Pomyśl o tym wcześniej, możesz sobie przygotować notatki, z których podczas rozprawy będziesz korzystać. Po przeprowa-

dzonej rozprawie sąd wyda wyrok. Wyrok ten ustnie uzasadni. Jeżeli nie zgadzasz się z wysokością zasądzonych alimentów lub sąd oddalił Twoje powództwo w części dotyczącej alimentów na Ciebie, zażądaj przysłania Ci wyroku z uzasadnieniem na piśmie (termin 7 dni) i po otrzymaniu uzasadnienia złóż apelację (termin 14 dni). Przed sporządzeniem apelacji zapoznaj się z przysłanym Ci uzasadnieniem. W nim sąd uzasadnia swoje stanowisko w sprawie. Postępowanie apelacyjne jest bezpłatne. Kasacja (do Sądu Najwyższego) nie przysługuje w sprawach o alimenty, gdy dotyczy wysokości świadczeń. Jeżeli zaś chodzi o samo prawo do alimentowania, kasacja przysługuje. Musi ona być jednak sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego. Jeżeli nie jesteś w stanie opłacić adwokata lub radcy prawnego, żądaj, by sąd ustanowił Ci pełnomocnika z urzędu (bezpłatnie).

Sąd z urzędu nadaje wyrokowi klauzulę wykonalności. Wyrokowi temu nadany jest rygor natychmiastowej wykonalności. Nie trzeba więc czekać na uprawomocnienie się wyroku, by dokonać egzekucji. **Możesz zatem egzekwować alimenty i równocześnie zaskarżać wyrok**, jeżeli uważasz, że jest niesłuszny.

Jeżeli zobowiązany nie płaci alimentów dobrowolnie, a termin płatności minął, złóż tytuł wykonawczy u komornika wraz z wnioskiem egzekucyjnym. Postępowanie egzekucyjne jest bezpłatne. Wniosek zawsze możesz cofnąć, jeżeli zobowiązany zacznie płacić dobrowolnie. Nawet wówczas nie **ponosisz żadnych kosztów**. Komornik zwróci Ci tytuł wykonawczy (wyrok opatrzony klauzulą wykonalności). Postępowanie egzekucyjne zawsze można ponownie podjąć.

Możesz też wyrok złożyć w zakładzie pracy zobowiązanego. Będą musieli potrącać mu alimenty z wynagrodzenia i przysyłać je Tobie. Jest to korzystniejsze rozwiązanie dla zobowiązanego, który wówczas nie pokrywa kosztów komorniczych. A Ty nie będziesz musiała tak długo czekać na kolejną ratę alimentów, jak przy egzekucji komorniczej. Jeżeli zobowiązany jest rencistą czy emerytem, organ rentowy również jest zobowiązany potrącać mu je z renty. Jeżeli chcesz egzekwować alimenty przez komornika, musisz złożyć mu tytuł wykonawczy (wyrok opatrzony klauzulą wykonalności) oraz wniosek o wszczęcie egzekucji. Często w kancelariach komorniczych są gotowe druki do wypełnienia. Przeczytaj je uważnie, zanim wypełnisz i niepotrzebne wnioski zawarte w druku wykreśl. Wypełniając wniosek, podajesz, kto jest dłużnikiem, jego miejsce zamieszkania i zatrudnienia. Nadto komornik jest zobowiązany z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika. Jeżeli zamieszkuje-

cie wspólnie i posiadacie wspólny majątek, nie musisz się obawiać, że komornik go zajmie. Jest to niemożliwe bez Twojej zgody. Dlatego ważne jest, byś dokładnie zapoznała się z drukiem gotowego wniosku. Egzekucję ograniczasz jedynie do zarobków dłużnika, ewentualnie majątku niewchodzącego w skład wspólności małżeńskiej. Komornik na poczet zobowiązań alimentacyjnych może zająć do 60% wynagrodzenia. Zobowiązania alimentacyjne są potrącane z wynagrodzenia dłużnika w pierwszej kolejności po kosztach egzekucyjnych. Jeżeli przeciwko dłużnikowi są prowadzone i inne egzekucje, to są one potrącane w następnej kolejności, dopiero po zaspokojeniu należności alimentacyjnych.

Obowiązek alimentacyjny może obejmować poza świadczeniami pieniężnymi również obowiązek udostępnienia uprawnionym posiadania mieszkania (np. części domu żonie i dzieciom).

Zmiana wysokości alimentów

Zmiana wysokości alimentów jest możliwa w przypadku zmian okoliczności, które kształtują zakres świadczeń alimentacyjnych i istnieje konieczność ponownego ustalenia wysokości alimentów. Reguluje te kwestie art. 138 Kodeksu Rodzinnego. Zarówno roszczenie o podwyższenie, jak i obniżenie wysokości alimentów. Jakże to mogą być zmiany? W przypadku małoletniego dziecka jego potrzeby rosną razem z wiekiem. Podjęcie nauki w szkole średniej, podjęcie studiów, pogorszenie się stanu zdrowia i wydatki z tym związane itp. Może to być również istotne zwiększenie możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego do alimentacji.

Jest to również zmniejszenie się dochodów rodzica sprawującego opiekę nad dzieckiem, a tym samym zmniejszenie się możliwości zaspokajania potrzeb uprawnionego. Są też sytuacje odmienne. Utrata pracy, zmniejszenia zarobków, powiększenie się rodziny zobowiązanego może być podstawą do obniżenia wysokości alimentów. Rozstrzygnięcie w trybie art. 138 KRiO wymaga porównania przez sąd sytuacji materialnej i rodzinnej obydwu stron w dacie ostatniego orzekania w tej kwestii do sytuacji materialnej i rodzinnej w dacie orzekania o zmianie. Sąd może zmienić wysokość alimentów także za okres poprzedzający wytoczenie powództwa o jego zmianę. Decydująca w tej kwestii jest data, w jakiej doszło do zmiany stosunków.

Przedawnienie roszczeń alimentacyjnych

Ulegają przedawnieniu roszczenia o świadczenia alimentacyjne nie zaś prawo do alimentacji. Prawo do alimentacji istnieje zawsze w przypadku dziecka, aż do czasu osiągnięcia samodzielności, innych uprawnionych w przypadku niedostatku. Alimenty z natury swojej są przeznaczone na bieżące utrzymanie uprawnionego. Wyjątkowo możesz żądać ich zasądzenia za okres wsteczny (właśnie nawet do 3 lat), gdy miałaś trudności w ich dochodzeniu i zmuszona byłaś korzystać z pomocy innych czy zaciągania pożyczek. Zasądzone, a nieegzekwowane raty alimentacyjne również przedawniają się po upływie 3 lat.

Obowiązek alimentacyjny dalszych krewnych

Obowiązek utrzymania dzieci ciąży przede wszystkim na rodzicach. Jeżeli jedno z nich nie żyje, obowiązek ten spoczywa w zasadzie na drugim rodzicu. Dopiero, gdy nie jest on w stanie sprostać temu obowiązkowi i z tego powodu dziecko mogłoby znaleźć się w niedostatku, mogą zostać zobowiązani inni krewni (dziadkowie).

DZIECI

Pochodzenie dziecka

Są trzy sposoby ustalenia ojcostwa:

1. Domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki

Jeżeli kobieta pozostająca w związku małżeńskim lub przed upływem 300 dni od jego ustania lub unieważnienia urodzi dziecko, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Jest to **domniemanie prawne** – czyli ustanowione przez prawo. Wynika z samego faktu istnienia małżeństwa i wywiera skutki prawne przez fakt urodzenia się dziecka w tym okresie. W przypadku, gdy ojcem biologicznym nie jest mąż matki, takie domniemanie prawne może zostać obalone. W tym celu trzeba przed sądem udowodnić, że mąż matki nie jest ojcem dziecka. Do tego celu służy postępowanie procesowe o **zaprzeczenie ojcostwa**.

Mąż matki może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa w ciągu 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o urodzeniu dziecka przez żonę. Matka dziecka może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa swego męża w ciągu 6 miesięcy od dnia urodzenia dziecka. Dziecko po dojściu do pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa męża swojej matki, nie później jednak, niż w ciągu 3 lat od osiągnięcia pełnoletności. Takie powództwo może również wytoczyć prokurator, który nie jest ograniczony żadnym terminem.

2. Uznanie przez mężczyznę dziecka

Uznanie dziecka jest niemożliwe, kiedy w grę wchodzi domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż matki. Uznać dziecko może mężczyzna, który ukończył 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniony. Uznane może być dziecko niezależnie od jego wieku, także pełnoletnie. Oświadczenie o uznaniu dziecka, może złożyć wyłącznie uznający. Mężczyzna mający ograniczoną zdolność do czynności prawnych (częściowo ubezwłasnowolniony, małoletni – jeżeli ukończył 13 lat) może uznać dziecko za zgodą swojego przedstawiciela ustawowego. Można uznać nawet dziecko nienarodzone, jeżeli zostało poczęte. Jeżeli dziecko jest małoletnie, do jego uznania potrzebna jest zgoda matki. Pełnoletnie dziecko również na uznanie musi wyrazić zgodę. Zgodę można wyrazić jeszcze przed uznaniem dziecka, równocześnie z uznaniem bądź w ciągu 3 miesięcy od daty uznania. Uznanie dziecka może nastąpić:

- przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego,
- przed sądem opiekuńczym,

- za granicą przed polskim konsulem,
- w przypadku bezpośredniego niebezpieczeństwa utraty życia przez ojca lub dziecko, uznanie może nastąpić również przed notariuszem.

3. Sądowe ustalenie ojcostwa

Sądowe ustalenie ojcostwa dziecka pozamałżeńskiego następuje na mocy orzeczenia sądu. Jest to postępowanie procesowe, a w celu jego wszczęcia składamy do sądu **pozew o ustalenie ojcostwa**. Sądowego ustalenia ojcostwa może żądać matka dziecka, a także samo dziecko. Nie podlega ono żadnym ograniczeniom w czasie.

Podczas postępowania sądowego sąd może zarządzić przeprowadzenie dowodu z badań genetycznych. Takie badania dają 100% pewność co do faktu, czy pozwany mężczyzna jest ojcem dziecka. Czy musisz się godzić na przeprowadzenie takich badań? Nie, nie musisz. Domniemany ojciec dziecka też nie. Sąd jednak, rozpatrując sprawę, będzie brał pod uwagę przyczyny odmowy, Twoja odmowa może działać na Twoją niekorzyść, odmowa mężczyzny zadziała na jego niekorzyść. Właściwym sądem będzie sąd rejonowy, istnieje możliwość wyboru sądu miejsca Twojego zamieszkania bądź pozwanego.

Prawa dzieci pozamałżeńskich

Jeżeli spodziewasz się dziecka pozamałżeńskiego, musisz wiedzieć, że ojciec dziecka jest zobowiązany przyczynić się w rozmiarze odpowiadającym okolicznościom do pokrycia wydatków związanych z ciążą i porodem (chodzi tu o wydatki, które bezpośrednio wiążą się z ciążą i porodem jako normalne następstwa tych zdarzeń, np. koszty dojazdu do szpitala i z dzieckiem ze szpitala, koszty chrztu dziecka, wyprawki, Twojego leczenia) oraz kosztów Twojego 3-miesięcznego utrzymania w okresie porodu (np. koszty lepszego odżywiania). Z ważnych powodów obowiązek ten może być przedłużony poza okres 3-miesięczny. Będzie to np. zły stan zdrowia dziecka wymagający stałej pieczy z Twojej strony i konieczności korzystania z urlopu wychowawczego.

Roszczeń tych możesz dochodzić łącznie z ustaleniem ojcostwa i alimentami bądź w odrębnym postępowaniu. Uznanie dziecka i dobrowolne łożenie alimentów nie zwalnia ojca dziecka z konieczności pokrycia również wydatków związanych z ciążą i porodem. Na dochodzenie tych roszczeń masz 3 lata od daty porodu. Dochodzenie ich jest zwolnione z kosztów sądowych.

Jeżeli ojcostwo mężczyzny zostało uwiarygodnione, możesz żądać, aby mężczyzna jeszcze przed urodzeniem się dziecka wyłożył odpowiednią sumę pieniężną na koszty Twojego utrzymania przez 3 miesiące w okresie porodu oraz koszty utrzymania dziecka przez pierwsze 3 miesiące życia. Termin i sposób zapłaty tej sumy określi sąd po przeprowadzeniu rozprawy. Składasz w sądzie **wniosek o zabezpieczenie roszczenia pieniężnego**, który jest zwolniony od opłat sądowych. Jeżeli sąd wyda postanowienie zabezpieczające, powinnaś w ciągu 3 miesięcy po urodzeniu się dziecka wystąpić o alimenty bądź w przypadku, gdyby ojciec nie uznał dziecka, o ustalenie ojcostwa i alimenty.

Na gruncie prawa cywilnego dzieci pozamałżeńskie mają takie same prawa jak dzieci pochodzące ze związku małżeńskiego. Tak samo dziedziczą po zmarłym rodzicu, jak i odpowiadają za długi spadkowe. Mają obowiązek alimentacyjny wobec rodziców, bez względu na to, czyłożył na ich utrzymanie dobrowolnie, czy nie.

Władza rodzicielska

Władza rodzicielska to ogół obowiązków spoczywających na rodzicach i praw im przysługujących względem dziecka, w celu należytego wykonywania pieczy nad jego osobą i majątkiem. Generalną zasadą wykonywania władzy rodzicielskiej jest dobro dziecka. Władza rodzicielska pełni funkcję ochronną nad osobą dziecka i przysługuje obojgu rodzicom z chwilą urodzenia się dziecka. Przez rodziców należy rozumieć rodziców prawnych dziecka. Nie może zatem powstać wcześniej, niż zostanie ustalone ojcostwo, czy to w drodze uznania, czy sądowego ustalenia ojcostwa – wtedy przysługuje jedynie matce. W wypadku sądowego ustalenia ojcostwa władza rodzicielska przysługuje ojcu z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia. Nie jest potrzebne w tym przedmiocie dodatkowe orzeczenie sądu. W przypadku zatem, gdy Twoje dziecko jest dzieckiem pozamałżeńskim i sądownie ustalasz ojcostwo, możesz żądać od sądu, aby zawiesił, ograniczył lub pozbawił ojca władzy rodzicielskiej. Ułatwi to Ci załatwienie wielu spraw (choćby paszport dla dziecka).

Władza rodzicielska trwa aż do pełnoletności dziecka. Dziecko osiąga pełnoletność zazwyczaj z chwilą ukończenia 18 lat. Może jednak osiągnąć ją wcześniej przez zawarcie małżeństwa. Nadto władza rodzicielska ustaje między innymi w przypadku:

- śmierci rodzica,
- śmierci dziecka,

- zaprzeczenia ojcostwa,
- zaprzeczenia macierzyństwa,
- unieważnienia uznania dziecka,
- uchylenia prawomocnego wyroku ustalającego ojcostwo,
- przysposobienia dziecka,
- rozwiązania przysposobienia,
- zawieszenia władzy rodzicielskiej,
- pozbawienia władzy rodzicielskiej.

Obowiązek dziecka do posłuszeństwa względem rodziców

Po stronie dziecka pozostającego pod władzą rodziców istnieje obowiązek posłuszeństwa wobec rodziców, co oznacza podporządkowanie się przez dziecko ich woli. Rodzice jednak swoim przykładem, perswazją i pozytywnym wpływem na psychikę dziecka powinni dążyć do świadomego i niewymuszonego podporządkowania się, uwzględniając przy tym godność dziecka. W przypadku nieposłuszeństwa rodzice mają prawo wymusić posłuszeństwo w drodze upomnienia.

W przypadku niewłaściwego wykonywania władzy rodzicielskiej rodzice mogą zostać zobowiązani do naprawienia szkody poniesionej przez dziecko. Może to być odpowiedzialność np. za wyrządzenie dziecku szkody w postaci uszkodzenia ciała na skutek niedozwolonego karcenia lub przywłaszczenia majątku dziecka.

Dziecko jest obowiązane pomagać rodzicom we wspólnym gospodarstwie. Rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim. W ramach wychowania rodzice są zobowiązani zapewnić dziecku należyłą egzystencję, powinni więc zadbać o odpowiednie wyżywienie, odzież, warunki mieszkaniowe, pomoce szkolne oraz pomoc lekarską.

Ograniczenie władzy rodzicielskiej

Jeżeli dobro dziecka jest zagrożone bądź rodzice nienależycie wykonują władzę rodzicielską, sąd wydaje odpowiednie zarządzenie. Przez nienależyte wykonywanie władzy rodzicielskiej rozumieć należy zawinione i niezawinione postępowanie rodziców. Nie są one jednak środkiem represji wobec rodziców, lecz środkiem ochrony zagrożonego dobra dziecka oraz niesieniem pomocy rodzicom. Ograniczając władzę rodzicielską, sąd może zobowiązać rodziców do określonego postępowania, poddając ich kontroli.

Inny rodzaj ograniczenia władzy rodzicielskiej istnieje przy orzekaniu rozvodu. Sąd rozstrzyga wówczas o wykonywaniu władzy

rodzicielskiej nad wspólnymi dziećmi rozwiedzionych małżonków. Może powierzyć wykonywanie tej władzy jednemu z małżonków, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka. Może także pozostawić pełnię władzy rodzicielskiej obojgu rozwiedzionym małżonkom. Jest to możliwe wówczas, gdy wzajemne stosunki pomiędzy małżonkami są poprawne oraz inne okoliczności sprawy i ich stosunek do dzieci zapewniają prawidłowe i zgodne wykonywanie tej władzy wspólnie. Niedopuszczalne jest jednak „rozłożenie” władzy rodzicielskiej w czasie, polegające na tym, że dziecko miałoby okresowo (np. co pół roku) przebywać u każdego z rodziców (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 1952 r., C414/52).

Pozbawienie władzy rodzicielskiej

Jest to najostrzejszy środek ingerencji sądu. Sąd opiekuńczy pozbawia rodziców władzy rodzicielskiej, gdy:

- władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody, np. wyjazd na stałe za granicę połączony z całkowitym brakiem zainteresowania dzieckiem, odbywanie długoterminowej kary pozbawienia wolności,
- jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w rażący sposób zaniedbują swe obowiązki wobec dziecka, np. nałóg pijaństwa rodziców, utrzymywanie się z kradzieży, nadmierne karzenie dziecka, zmuszanie dziecka do czynów nierządnych, zmuszanie dziecka do nadmiernej pracy w domu.

Pozbawienie władzy rodzicielskiej może być orzeczone w stosunku do jednego z rodziców. Nawet całkowite pozbawienie władzy rodzicielskiej nie powoduje jednak ustania innych obowiązków wobec dziecka, np. obowiązku alimentacyjnego. Sąd orzeka o pozbawieniu władzy rodzicielskiej tylko wtedy, gdy łagodniejsze środki nie dały rezultatu bądź, gdy jest oczywiste, iż w danej sytuacji łagodniejsze środki są niecelowe. Sąd może również zakazać rodzicom osobistej styczności z dzieckiem, jeżeli wymaga tego dobro dziecka. W razie ustania przyczyny, która była podstawą pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd może przywrócić władzę rodzicielską. W związku z tym, że władza rodzicielska wygasa w momencie uzyskania przez dziecko pełnoletniości, dorosłe dziecko nie może wnosić o jej pozbawienie rodziców.

Pozbawienie władzy rodzicielskiej nie ma wpływu na obowiązek alimentacyjny! Jeżeli Twój mąż nadużywa swoich praw w stosunku do dzieci, możesz wystąpić sama do sądu z wnioskiem o pozbawienie

władzy rodzicielskiej, możesz też poprosić prokuratora, by to zrobił w Twoim imieniu.

Zawieszenie władzy rodzicielskiej

W razie przemijającej przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej sąd może orzec o jej zawieszeniu, np. na czas dłuższego pobytu za granicą, choroby, odbywania kary pozbawienia wolności. Takie orzeczenie nie pozbawia rodziców władzy, lecz nie mogą jej wykonywać.

Obowiązek alimentacyjny rodziców wobec dziecka

Oboje rodzice są zobowiązani do zaspokajania potrzeb dziecka, jeżeli jednak rodzice nie zamieszkują wspólnie bądź jedno z nich uchyla się od łożenia na dziecko, sąd może go do tego zobowiązać, zasądzając na rzecz dziecka alimenty. Wysokość alimentów określają z jednej strony usprawiedliwione potrzeby dziecka, z drugiej możliwości zarobkowe i majątkowe rodzica. Te „możliwości zarobkowe i majątkowe” to dochody, które zobowiązany uzyskiwałby przy pełnym wykorzystywaniu swoich sił fizycznych i zdolności umysłowych, nie zaś rzeczywiste zarobki i dochody. O wysokości kwoty alimentów orzeka sąd, biorąc pod uwagę wszelkie okoliczności sprawy między innymi:

- potrzeby dzieci, ich wiek i zainteresowania,
- sytuację materialną rodzica, pod opieką którego pozostają,
- możliwości zarobkowe zobowiązanego, jego sytuację rodzinną, dochody z majątku, obowiązki alimentacyjne wobec innych osób.

Zadłużenia bankowe (np. raty) nie są podstawą do ograniczania wysokości alimentów. Zobowiązany do łożenia alimentów przed zaciągnięciem kredytów winien uwzględnić swoje obowiązki wobec uprawnionego do alimentacji i powstrzymać się od nadmiernego zadłużania. Zdarza się, że zobowiązany przed sądowym dochodzeniem alimentów, wiedząc jednak o tym, że jest do alimentacji zobowiązany, bez ważnego powodu zwalnia się z pracy bądź zamienia ją na mniej zyskową. Sąd wówczas nie powinien uwzględnić tej zmiany.

Osiągnięcie pełnoletniości przez dziecko nie wyłącza obowiązku alimentacyjnego. Jeśli uczy się dalej, studiuje, obowiązek alimentacyjny trwa nadal. Nie ma znaczenia, że już ma zawód, np. zdobyty w szkole średniej. Jeżeli zdobywa dalsze kwalifikacje w szkole wyż-

szego stopnia, to ma prawo do alimentów. Granicą tego obowiązku jest uzyskanie tytułu magistra na jednym wydziale. Jeżeli jednak alimenty na pełnoletnie dziecko są dla rodziców połączone z nadmiernym uszczerbkiem lub dziecko zaniedbuje się w nauce, powtarza lata, zmienia kierunki studiów, tym samym nie rokuje ukończenia nauki w rozsądnym terminie, sąd może rodziców zwolnić z obowiązku alimentowania. Obowiązek ustaje dopiero wówczas, gdy dziecko osiągnie samodzielność życiową, co wiąże się z możliwością podjęcia pracy zarobkowej i samodzielnego utrzymania się. Wobec dzieci, które nigdy nie będą w stanie utrzymać się samodzielnie, np. na skutek kalectwa, obowiązek alimentacyjny będzie trwał zawsze.

Wyjazd zobowiązanego za granicę

Jeżeli zobowiązany do alimentacji chce wyjechać na dłuższy pobyt za granicę i istnieje uzasadniona obawa, iż dziecko nie będzie otrzymywało alimentów, możesz złożyć do sądu wniosek o wydanie postanowienia uniemożliwiającego wyjazd za granicę. Organy paszportowe wówczas odmówią wydania paszportu.

ROZWIĄZANIE MAŁŻEŃSTWA PRZEZ ROZWÓD. CO POWINNAŚ O TYM WIEDZIEĆ!

Rozwód jest instytucją prawną pozwalającą rozwiązać małżeństwo za życia małżonków. Był już znany w prawie antycznym. Orzeczenie rozwodu jest dopuszczalne, gdy sąd ustali, że pożycie małżeńskie uległo **zupelnemu i trwałemu rozkładowi** oraz nie ma żadnej z **negatywnych przesłanek** rozwodu. Rozkład pożycia jest zupełny wtedy, gdy nie istnieje między małżonkami więź duchowa, fizyczna i gospodarcza. Istniejące pewne więzi gospodarcze np. wspólne mieszkanie wymuszone szczególną sytuacją nie są przeszkodą w uzyskaniu rozwodu. Rozkład pożycia najczęściej wiąże się z niechętnym, a nawet wrogim nastawieniem małżonków do siebie. Nie jest jednak konieczne, by te wrogie stosunki istniały. Zachowanie poprawnych kontaktów, wspólne opiekowanie się dziećmi przy nieistniejącej więzi charakterystycznej jedynie dla wspólnoty małżeńskiej nie przeszkadza w orzeczeniu rozwodu. Zazwyczaj wraz z upływem czasu rozpad małżeństwa się pogłębia.

Trwałość rozkładu pożycia podlega ocenie sądu. Nie ma określonego, koniecznego okresu separacji małżonków. Sąd opiera się na życiowym doświadczeniu, badając, czy w istniejących okolicznościach nie nastąpi powrót małżonków do pożycia.

Negatywne przesłanki rozwodu istnieją w przypadku:

- Jeżeli w skutek rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków. (Wiadomo, że wskutek rozkładu pożycia małżeńskiego rodziców cierpi dobro dziecka. Chodzi tu jednak o to, czy dobro dziecka ucierpi bardziej, niż wtedy, gdyby rozwód nie został orzeczony).
- Jeżeli z innych względów rozwód byłby sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, np. wtedy, gdy jedno z małżonków jest nieuleczalnie chore i wymaga pomocy moralnej i materialnej drugiego małżonka, a rozwód stanowiłby dla niego rażącą krzywdę.
- Jeżeli rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia, drugi małżonek zaś nie godzi się na rozwód. Od tej zasady istnieją jednak wyjątki: gdy drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód oraz gdy odmowa zgody jest na podstawie okoliczności danej sprawy sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, np. gdy odmowa uniemożliwia zalegalizowanie nowego harmonijne-

go związku, w którym są wychowywane wspólne małoletnie dzieci.

Stosownie do treści art. 57 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, sąd, orzekając rozwód, orzeka o tym, które z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia i może:

- orzec, że oboje małżonkowie są winni rozkładu pożycia,
- orzec, że oboje małżonkowie nie ponoszą winy rozkładu pożycia,
- orzec, że jedno z małżonków ponosi winę za rozkład pożycia.

Przypisując małżonkowi winę, sąd musi ustalić naruszenie przez niego obowiązków małżeńskich wynikających z przepisów kodeksu rodzinnego. Obowiązki te są określone w art. 23 i są to: wspólne pożycie, wzajemna pomoc, wierność i współdziałanie dla dobra rodziny.

Polskie prawo nie rozróżnia winy „większej” i „mniejszej” rozkładu pożycia. Dla przyjęcia współwiny za rozkład pożycia między małżonkami wystarczy, gdy drugi małżonek swoim postępowaniem przyczynił się do tego rozkładu, chociażby stopień jego zawinienia był mniejszy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 1999 r. I CKN 875/98). Sąd przy określaniu winy rozkładu pożycia małżeńskiego nie może tej winy stopniować.

Do zawinionych przyczyn zalicza się: pijaństwo, zdradę małżeńską, opuszczenie małżonka, odmowę wzajemnej pomocy, odmowę współżycia płciowego. Do niezawinionych: chorobę psychiczną, niedobór charakterów, niedobór seksualny.

Istotą małżeństwa są stosunki płciowe pomiędzy małżonkami, z powstrzymaniem się od takich stosunków z innymi osobami. Małżonek postępujący wbrew zasadzie wierności małżeńskiej musi być uznany za winnego rozkładu pożycia małżeńskiego. Naruszenie wierności małżeńskiej jest to również takie zachowanie się małżonka wobec osoby trzeciej płci odmiennej, które może stwarzać pozory cudzołóstwa lub w inny sposób wykracza poza granice przyjętej normalnie obyczajowości i przyzwoitości. Winnym rozkładu pożycia może być uznany małżonek niepodejmujący pracy. Znaczna różnica wieku pomiędzy małżonkami może być jedną z niezawinionych przyczyn rozkładu małżeństwa. Czasem w trakcie trwania małżeństwa małżonkowie przebaczają sobie przewinienia. Celem takiego przebaczenia jest puszczenie w niepamięć. Następuje ono w zasadzie pod warunkiem poprawy. W przypadku ponownego uchybienia, żądający rozwodu małżonek może powoływać się również na krzywdy już „wybaczone”. Przebaczenie bowiem nie rozlicza definitywnie pewnego etapu małżeństwa. Ważne jest również późniejsze zachowanie się małżonka. Nie można

zatem żądać od małżonka, by stale wybaczał zdrady, poniżanie czy inne naganne postępowanie.

Na zgodne żądanie małżonków sąd może zaniechać o orzekaniu winy.

Ustalenie winy może mieć znaczenie w wypadku dochodzenia roszczeń alimentacyjnych!

Przy rozwodzie sąd rozstrzyga również o:

- **władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi rozwodzących się małżonków,**

Przy rozstrzyganiu o władzy rodzicielskiej sąd kieruje się przede wszystkim dobrem dzieci. Decydują o tym okoliczności konkretnej sprawy. Brane jest wówczas pod uwagę wiek i płeć dziecka, więzi uczuciowe, fakt dotychczasowego wychowywania dziecka tylko przez jednego małżonka. Nie decyduje o tym wina rozkładu małżeństwa. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej temu z małżonków, który jest winny rozwodu, jeśli dobro dzieci będzie tego wymagało. Sytuacja materialna rodziców nie jest czynnikiem decydującym. W przypadku wątpliwości sąd zasięga opinii Opiniodawczego Zespołu Sądowych Specjalistów – dawniej RODK.

- **wysokości alimentów na dzieci,**

O alimentach na rzecz małoletnich dzieci sąd orzeka bez względu na to, czy złożyłaś taki wniosek. Nie jest jednak możliwe, by w wyroku rozwiązującym małżeństwo sąd orzekł o alimentach na rzecz dziecka pełnoletniego. Nie jest też możliwe zrzeczenie się z góry w imieniu dziecka alimentów od drugiego rodzica. Koszty utrzymania dziecka powinny być rozłożone pomiędzy oboje rodziców z uwzględnieniem ich zarobków oraz potencjalnych możliwości zarobkowania.

- **sposobie korzystania rozwiedzionych małżonków ze wspólnego mieszkania po rozwodzie.**

Celem tego ustalenia jest w miarę możliwości odseparowanie małżonków po rozwodzie i ograniczenie tym samym możliwości powstawania nieporozumień na tym tle. Wspólne mieszkanie rozwodzących się małżonków jest to mieszkanie faktycznie zajmowane przez małżonków bez względu na to, czy i któremu z nich przysługuje tytuł prawny do lokalu oraz czy mieszkanie jest składnikiem majątku małżeńskiego. Orzeczenie takie ma charakter tymczasowy. Skutkuje do czasu uregulowania spraw mieszkaniowych przez byłych małżonków w sposób definitywny.

Małżonek, któremu powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej nad dziećmi, otrzymuje odpowiednio większą część mieszkania. W orzeczeniu tym jednak sąd nie może orzec o dopuszczeniu do

mieszkania w przypadku, kiedy jeden z małżonków dobrowolnie wcześniej je opuścił, chyba, że opuszczenie to miało charakter przejściowy (np. z powodu pobytu w szpitalu, delegacji służbowej czy konieczności opuszczenia mieszkania z powodu znęcania się nad rodziną). W przypadku i niemożności wyodrębnienia poszczególnych części mieszkania do korzystania przez każde z małżonków, sąd może w wyroku zamieścić odpowiednie nakazy i zakazy zapewniające ochronę współmałżonka (np. zakazu wprowadzania do wspólnego mieszkania osób trzecich) . Niedopuszczalne jest również ustalenie sposobu korzystania przez małżonków z mieszkania przydzielonego jednemu z małżonków już w okresie trwania separacji faktycznej. Jeżeli ustalony przez sąd w wyroku rozwodowym sposób korzystania z mieszkania według Ciebie nie jest dobry bądź sąd w wyroku „przyznaje” prawo do korzystania z mieszkania małżonkowi, który dawno i dobrowolnie je opuścił (co się niestety zdarza), możesz zaskarżyć wyrok jedynie w części orzekającej o zajmowanym przez strony mieszkaniu. W pozostałej części wyrok się uprawomocni. **Uwaga!** Tego rodzaju podział, co do używania mieszkania zajmowanego przez małżonków, jest możliwy również poza postępowaniem w sprawie o rozwód. Możesz taki samodzielny wniosek skierować do sądu rejonowego Twojego miejsca zamieszkania, jeżeli nie toczy się postępowanie rozwodowe. Podstawą takiego wniosku jest pozostawanie małżonków w separacji faktycznej i brak porozumienia w zakresie spokojnego korzystania z mieszkania.

Na wniosek sąd orzec może również o:

- **eksmisji,**

Jest to możliwe jedynie w przypadkach wyjątkowych; gdy jedno z małżonków swoim rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka. Takim rażącym postępowaniem może być: stałe nadużywanie alkoholu, wywoływanie awantur, znęcanie się nad członkami rodziny. Eksmisja w tym trybie jest możliwa jedynie w przypadkach rażących. Zachodzi zatem konieczność, byś wcześniej zgromadziła wystarczające dowody na potwierdzenie swoich żądań. Nie można żądać eksmisji małżonka, jeżeli mieszkanie jest wyłącznie jego własnością. Do mieszkań (kwater) będących w dyspozycji jednostek organizacyjnych podległych MSW, UOP, Służbie Więziennej oraz Wojskowej Agencji Mieszkaniowej istnieje zakaz orzekania eksmisji. Jednak małżonek, który otrzymał takie mieszkanie z tytułu sprawowanej

funkcji, może żądać eksmisji swojego współmałżonka. Żądanie eksmisji można zgłosić przed zamknięciem rozprawy w pierwszej instancji.

- **podziale mieszkania wspólnego,**

Dokonanie podziału mieszkania wspólnego wymaga zgodnego wniosku obojga małżonków. Podzielone może być mieszkanie stanowiące własność małżonków na zasadach wspólności majątkowej, mieszkanie spółdzielcze bądź zajmowane na podstawie umowy najmu. Jeżeli podział wspólnego mieszkania zajmowanego na podstawie stosunku najmu czy spółdzielczego prawa do lokalu zależy od dokonania przebudowy lokalu, należy uzyskać zgodę właściciela domu czy spółdzielni. Przedmiotem podziału nie może być mieszkanie, do którego prawo przysługuje tylko jednemu małżonkowi.

- **przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi wyraża zgodę na jego opuszczenie,**

Wymaga to wyraźnej zgody współmałżonka na opuszczenie mieszkania bez dostarczania mu mieszkania zastępczego.

- **podziale majątku wspólnego,**

Przeprowadzenie podziału majątku podczas postępowania jest możliwe, jeżeli przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w postępowaniu. W przeciwnym wypadku podziału majątku wspólnego będziesz żądać w postępowaniu nieprocesowym w sądzie rejonowym miejsca położenia majątku. Ustalanie wartości przedmiotów objętych wspólnością majątkową małżeńską następuje według cen z chwili orzekania o podziale.

- **alimentach dla rozwiedzionego małżonka.**

W sprawie rozwodowej jedno z małżonków może dochodzić alimentów od drugiego małżonka na wypadek orzeczenia rozwodu. Jeżeli już wcześniej, przed rozwodem, miałaś zasądzone od małżonka alimenty, orzeczenie rozwodu nie unicestwia tego wyroku. Jednak wskutek rozwodu może zmienić się Twoja sytuacja. W przypadku orzeczenia rozwodu z winy osoby uprawnionej do alimentów odpada podstawa do dalszego świadczenia.

W celu wszczęcia sprawy o rozwód składasz do sądu **pozew o rozwód**. Sądem właściwym będzie sąd okręgowy, w okręgu którego miało miejsce ostatnie wspólne zamieszkanie małżonków, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze przebywa. Jeżeli nie ma takiej właściwości, będzie to sąd strony pozwanej, a w następnej kolejności powoda.

W czasie trwania procesu o rozwód nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny, alimenty. Sąd w postę-

powaniu rozwodowym rozstrzygnie wszystkie kwestie związane z sytuacją rodziny. Od pozwu o rozwód sąd pobiera opłatę stałą w wysokości 600 zł. Jeżeli nie jesteś w stanie opłacić kosztów sądowych, powinnaś złożyć wniosek o zwolnienie z kosztów sądowych. Możesz taki wniosek złożyć przed wytoczeniem powództwa razem z pozwem bądź już po otrzymaniu wezwania do opłacenia sprawy. Pamiętaj jednak, by wniosek ten złożyć w terminie oznaczonym na wezwaniu. Sąd rozpatrzy Twój wniosek i wyda na posiedzeniu niejawnym postanowienie w tej sprawie. Postanowienie takie będzie zawierało uzasadnienie. W tym uzasadnieniu sąd napisze, dlaczego zwalnia bądź nie zwalnia z ponoszenia kosztów sądowych. Jeżeli nie zgadzasz się z ustaleniami sądu zawartymi w uzasadnieniu, możesz złożyć zażalenie do sądu apelacyjnego. Sąd może Cię zwolnić z ponoszenia kosztów całkowicie bądź częściowo. Od częściowego zwolnienia z kosztów przysługuje Ci również zażalenie. Strona zwolniona całkowicie z ponoszenia kosztów sądowych może żądać ustanowienia jej adwokata z urzędu (bezpłatnie). Jeżeli rozwód orzeczony został z winy któregoś z małżonków, to on zostanie zobowiązany do poniesienia wszystkich kosztów rozwodu. Posiedzenia w sprawie o rozwód odbywają się przy drzwiach zamkniętych. To znaczy, że nikt postronny nie może przysłuchiwać się posiedzeniu.

Jeżeli Twój mąż „znikł” i nieznane jest miejsce jego pobytu, łącznie z pozwem o rozwód musisz wnieść o ustanowienie kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego, który będzie go reprezentował podczas postępowania sądowego. Możesz zaproponować na kuratora kogoś z członków jego rodziny.

Przed rozprawą Sąd doręczy stronie pozwanej pozew. Jeżeli jesteś stroną pozwaną, możesz złożyć **odpowiedź na pozew**. Sąd wyznaczy Ci termin do złożenia odpowiedzi, zazwyczaj jest to 14 dni. Jest to termin sądowy. Możesz prosić sąd o przedłużenie go, jeżeli nie jesteś w stanie złożyć odpowiedzi w wyznaczonym terminie. W odpowiedzi na pozew przedstawiasz swoje stanowisko w sprawie. Przede wszystkim piszesz, czy zgadzasz się na rozwiązanie małżeństwa, a jeżeli tak, to z czyjej winy. Odpowiedź należy uzasadnić. Jeżeli nie masz jeszcze zasądzonych alimentów na siebie czy dzieci, możesz w tym piśmie **złożyć wniosek o zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych**. Odpowiedź na pozew zostanie doręczona stronie przeciwnej przed pierwszą rozprawą. W razie pojednania stron podczas postępowania rozwodowego sprawa ulega umorzeniu.

W trakcie postępowania sąd może nabrać przekonania, że pogodzenie małżonków jest możliwe. Wówczas może **zawiesić postępowanie**. Zawieszenie takie może nastąpić tylko 1 raz w toku postępowania. Podjęcie postępowania następuje na wniosek stron. Wniosek taki możesz złożyć nie wcześniej niż po upływie 3 miesięcy od daty zawieszenia postępowania. W przypadku, gdy żadna ze stron nie zgłosi wniosku w ciągu roku po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. Nie pozbawia Cię to jednak prawa do ponownego wytoczenia powództwa.

Jeżeli nie masz jeszcze zasądzonych alimentów na siebie czy dzieci, możesz **złożyć wniosek o zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych**. Wniosek możesz złożyć przed rozprawą, w jej toku, a nawet podczas postępowania w sądzie II instancji. Sąd wyda postanowienie, w którym zobowiąże męża do łożenia określonych kwot na utrzymanie i ustali terminy ich płatności. Takie postanowienie sąd wyda na Twój wniosek bezzwłocznie, nie później niż w terminie tygodnia od jego złożenia. Jeżeli jednak mimo Twojego wniosku, sąd nie wydaje postanowienia (co się bardzo często zdarza!) wyślij do sądu ponaglenie. Gdy nie skutkuje, idź do prezesa sądu na skargę lub złóż ją na piśmie. Postanowienie to sąd obowiązany jest przysłać Ci do domu. Jest ono opatrzone klauzulą wykonalności i stanowi tytuł wykonawczy.

Po upływie terminu płatności określonego w postanowieniu możesz udać się z nim do komornika w celu dokonania egzekucji. Jeżeli w trakcie trwania postępowania rozwodowego (które może trwać długo, nawet parę lat) koszty utrzymania wzrosną, możesz wnosić o podwyższenie wysokości kwot zabezpieczających alimenty.

Podczas postępowania w sprawie o rozwód sąd przeprowadza postępowanie dowodowe. Celem tego postępowania jest ustalenie, jakie okoliczności spowodowały rozkład pożycia oraz okoliczności dotyczące dzieci małżonków i ich sytuacji. Powinnaś na poparcie swoich twierdzeń przedstawić dowody. O dowodach w postępowaniu sądowym – informacja wyżej. W sprawie o rozwiązanie małżeństwa powołane na świadków mogą być dzieci stron, które ukończyły 17 rok życia. Mogą, a często są jedynymi świadkami członkowie rodziny, rodzice, rodzeństwo. Ich zeznania z uwagi na pokrewieństwo nie są dyskwalifikowane. Nie przejmuj się zatem, jeżeli osoby obce nic nie wiedzą o Twojej sytuacji rodzinnej. Dowodem w sprawie mogą być akta innej sprawy, np. akta postępowania przez sądem w sprawie karnej. Jeżeli byłaś ofiarą przemocy i w tej sprawie toczyło się postępowanie sądowe, zażądaj, aby sąd przeprowadził dowód z akt sprawy. Tak samo, jeżeli toczyły się postępowania w sprawie ograniczenia czy pozbawienia

władzy rodzicielskiej, przymusowego leczenia od uzależnienia alkoholowego. Dowodem mogą być listy, fotografie, rachunki, dowody leczenia, opinie biegłych sądowych itp.

Często problemem jest kwestia zgody na rozwód bez orzeczenia winy stron. Jeśli małżonkowie nie mają małoletnich dzieci, upraszcza i skraca to postępowanie sądowe. Nie pozostaje jednak bez wpływu na wysokość ewentualnego obowiązku alimentacyjnego pomiędzy byłymi małżonkami. Czasem warto dochodzić winy męża alkoholika, by uchronić się później przed jego roszczeniami dostarczenia mu przez Ciebie środków utrzymania. Jeżeli rozwód pogorszy Twoje warunki życia, orzeczenie go z winy męża uprawnia Cię do alimentów, bez względu na to, czy znajdujesz się w niedostatku.

W trakcie postępowania rozwodowego możesz zmieniać zdanie co do Twojej zgody na rozwód i ewentualnego orzeczenia o winie dowolną ilość razy; postaraj się tylko nie zirytować sądu.

W wyroku orzekającym rozwód sąd może uregulować terminy i sposób utrzymywania osobistych kontaktów z dzieckiem rodzica, któremu nie powierzono wykonywania władzy rodzicielskiej. Uczyni to na wniosek. Wniosek może złożyć każdy z rodziców.

Jeżeli zatem porozumienie w tej sprawie jest niemożliwe, wnoś, by uregulował to sąd. Jeżeli sąd uregulował kontakty z dzieckiem, ustalając terminy i sposób tych kontaktów, musisz zarządzenie sądu wykonywać. Za uniemożliwianie widzenia się z dzieckiem, na wniosek ich ojca sąd może ukarać Cię grzywną.

Kontakty z dzieckiem nie są powiązane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej. Jej ograniczenie czy pozbawienie automatycznie nie pozbawia rodzica prawa do osobistych kontaktów. Można jednak wnosić, gdy rodzic zachowuje się nagannie, by sąd ustalił zakaz osobistej styczności z dzieckiem. Takiego zakazu możesz żądać również poza postępowaniem rozwodowym przed Twoim sądem rejonowym. Zakaz ten obejmuje wszelkie kontakty, w tym telefoniczne i listowne.

O rozwiązaniu małżeństwa decyduje sąd. Orzeka go nawet **bez zgody drugiego małżonka**. Rozwód nie jest jedynie dopuszczalny bez zgody drugiego małżonka, gdy żąda go małżonek wyłącznie winny. Oznacza to, że możesz żądać rozwodu, mimo iż Twój mąż „nigdy Ci go nie podpisze”, gdyż tak mu wygodnie. Możesz także Ty uniemożliwić rozwiązanie małżeństwa, jeżeli Twój mąż poznał „miłość swojego życia” i po kilkunastu latach małżeństwa pragnie założyć nową rodzinę. Instytucja małżeństwa i wszystkie przepisy ją regulujące nie posiadają żadnych sankcji umożliwiających ich egzekucję. Mają znaczenie jedy-

nie przy ustaleniu, z czyjej winy nastąpił rozkład małżeństwa. Nie można nikogo zmusić do tego, by kochał drugiego człowieka i z nim przebywał. Faktycznie małżeństwo istnieje tak długo, jak długo oboje małżonkowie mają wolę pozostawać w takim związku. Żadne zatem przyrzeczenia czy śluby nie mogą zmusić Cię, byś tolerowała chama i łobuza w domu. Tak samo faktem, że zawarłaś małżeństwo, nie zmusisz drugiego człowieka, by z Tobą był. Sfera uczuć człowieka nie daje się normować. Warto zatem, byś przemyślała swoją ewentualną odmowę zgody na rozwiązanie małżeństwa i korzystała z niej jedynie, gdy służy to Tobie i Twoim dzieciom. Zwłaszcza, że przeciwnik już opłacił sprawę. Musisz wiedzieć, że po rozwodzie następuje rozdzielność majątkowa i otwiera się droga do podziału majątku. Jeżeli nie jesteś w stanie obecnie np. spłacić mężowi połowy mieszkania, sprzeciwiasz się rozwodowi. W ciągu 3 miesięcy od uprawomocnienia się rozwodu możesz złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego oświadczenie o **powrocie do nazwiska**, które nosiłaś przed małżeństwem. Masz prawo wrócić do poprzedniego nazwiska, ale żaden sąd ani organ nie może Cię do tego zmusić, tym bardziej były mąż.

Separacja prawna małżonków

Separacja jest to prawne rozłączenie małżonków bez rozwiązywania małżeństwa. Separacja została wprowadzona do Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego w 1999 r. Jest to instytucja występująca niezależnie od rozwodu i **nie jest koniecznym etapem** przed ewentualnym rozwiązaniem małżeństwa. Charakteryzuje się przede wszystkim zwolnieniem z obowiązku wspólnego pożycia małżonków przy zachowaniu węzła małżeńskiego. Separacji może żądać każdy z małżonków, gdy nastąpił pomiędzy nimi zupełny rozkład pożycia, ale nie musi być tak trwały, jak przy rozwodzie. Orzeczenie separacji jest niedopuszczalne, gdyby w skutek tego miało ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci lub też z innych względów jej orzeczenie byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Żądanie separacji jest niezależne od żądania rozwodu i w przypadku, gdy jeden z małżonków żąda orzeczenia separacji, a drugi orzeczenia rozwodu i żądanie to jest uzasadnione, sąd orzeka rozwód.

Postępowanie w sprawie o separację może być rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym bądź w postępowaniu procesowym.

- **Postępowanie procesowe** – strona wnosząca żądanie składa do sądu pozew, właściwym jest sąd okręgowy, w okręgu którego małżon-

kowie mieli ostatnie wspólne miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich jeszcze w tym okręgu stale przebywa, a z braku takiej podstawy, sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej. W sprawie o separację sąd rozstrzyga o władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi, o alimentach dla dzieci oraz małżonka. Pozew podlega opłacie (600 zł).

- **Postępowanie nieprocesowe** – małżonkowie składają do sądu zgodny wniosek o orzeczenie separacji. Wniosek podlega opłacie (100 zł). Ten tryb jest jednak jedynie dopuszczalny, gdy strony nie mają wspólnych małoletnich dzieci. Właściwym jest sąd okręgowy, w którym małżonkowie mieli ostatnie wspólne zamieszkanie, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze przebywa. Jeżeli nie ma takiej właściwości, będzie to sąd strony pozwanej, a w następnej kolejności – powoda.

Przy orzekaniu o separacji, podobnie jak przy rozwodzie, sąd orzeka o winie rozkładu pożycia. Na zgodne żądanie małżonków sąd zaniecha orzekania o winie, a także orzeka separację na podstawie zgodnego żądania małżonków (postępowanie nieprocesowe). Sąd orzeka separację bezterminowo.

Separacja prawna powstaje w dacie uprawomocnienia się wyroku czy postanowienia. Wzmianka o separacji zostanie dopisana do aktu małżeństwa. Separacja ustanawia rozdzielność majątkową. Dopuszczalny jest zatem podział majątku małżeńskiego. Po orzeczeniu separacji wyłączone zostaje domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki, małżonkowie nie dziedziczą po sobie z ustawy. Nie ma obowiązku wspólnego pożycia. Nie ma też obowiązku zachowania wierności małżeńskiej. Małżonek pozostający w separacji nie może zawrzeć ponownego małżeństwa. Orzeczona separacja może być zniesiona na zgodny wniosek małżonków.

Z chwilą zniesienia separacji ustają jej skutki. Odradzają się prawa i obowiązki małżonków tak, jakby nie była orzeczona. Na zgodny wniosek małżonków sąd może utrzymać pomiędzy małżonkami rozdzielność majątkową.

Rozwód czy separacja? To zależy, czego w życiu pragniesz. Jeżeli czujesz, że Twoje małżeństwo faktycznie nie istnieje i nie ma szans na podjęcie ponownego pożycia, wnoś o rozwód. Po co ponosić dwukrotnie koszty i znosić nieprzyjemności związane z postępowaniem.

WZORY PISM

1. Wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych

miejsce, data

**Sąd Rejonowy
Wydział Cywilny
w Zielonej Górze**

Powódka: Celina Jankowska, PESEL, zam. Zielona Góra, ul. Szkolna 6

Pozwana: Halina Kubik, zam. Zielona Góra, ul. Transportowa 56

Wniosek powódki o zwolnienie od kosztów sądowych

Wnoszę:

- o zwolnienie mnie z ponoszenia kosztów sądowych w sprawie przeciwko Halinie Kubik o zapłatę kwoty 3.000 zł

Uzasadnienie

Zamierzam wytoczyć powództwo przeciwko Halinie Kubik o zapłatę kwoty 3.000 zł. Halina Kubik zawarła ze mną w dniu 20 listopada 2002 r. umowę kupna - sprzedaży mebli stołowych. Zgodnie ustaliłyśmy cenę owych mebli na kwotę 3.000 zł. Pozwana meble odebrała w tym samym dniu. Obiecała zapłacić cenę następnego dnia po pobraniu gotówki z konta. Mimo licznych osobistych i pisemnych monitów należnych mi pieniędzy nie zapłaciła.

Jestem samotną matką. Mam na utrzymaniu troje dzieci. Jestem bezrobotna, nie mam prawa do zasiłku. Utrzymuję się wraz z dziećmi z alimentów w wysokości 450 zł miesięcznie. Meble będące przedmiotem sprzedaży otrzymałam w spadku po ojcu, chciałam je sprzedać, by uzyskane pieniądze przeznaczyć na zaspokajanie podstawowych potrzeb rodziny. W opisanych wyżej warunkach nie jestem w stanie pokrywać kosztów sądowych bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i rodziny. Wniosek jest więc uzasadniony i konieczny.

Celina Jankowska

2. Pozew o zaprzeczenie ojcostwa

miejsce, data

**Sąd Rejonowy
Wydział Rodzinny
w Zielonej Górze**

Powódka: Barbara Kowal, PESEL, zam. Zielona Góra, ul. Osiedlowa 34

Pozwani:

1. Ryszard Kowal, zam. Zielona Góra, ul. Osiedlowa 34

2. małaletnia Sylwia Kowal, zam. Zielona Góra, ul. Osiedlowa 34

Pozew o zaprzeczenie ojcostwa

Wnoszę:

- o ustalenie, że małoletnia Sylwia Kowal urodzona przez powódkę Barbarę Kowal w dniu 23 lutego 2003 r. nie jest córką pozwanego Ryszarda Kowala,
- o zwolnienie powódki z ponoszenia kosztów sądowych.

Uzasadnienie

Powódka i pozwany pozostają w związku małżeńskim od dnia 15 kwietnia 1989 r. Dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa.

Z małżeństwa tego powódka i pozwany nie mają wspólnych biologicznych dzieci. Od roku 1991 pozostają w faktycznej separacji. Wówczas to pozwany opuścił wspólne mieszkanie i zamieszkał u rodziców. Powódka w roku 1996 związała się z innym mężczyzną Janem Malinowskim – ojcem biologicznym małoletniej, z którym pozostaje w konkubinacie do tej pory. W dniu 23 lutego 2003 r. powódka urodziła małoletnią Sylwię Kowal.

Dowód: odpis aktu urodzenia.

W związku z tym, że pozwany nie jest naturalnym ojcem dziecka, powództwo jest uzasadnione i konieczne.

Barbara Kowal

Załączniki:

- odpis aktu małżeństwa
- odpis aktu urodzenia

3. Wniosek o nakazanie wypłacania małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka

miejsce, data

**Sąd Rejonowy
Wydział Rodzinny
w Zielonej Górze**

Wnioskodawczyni: Anna Kowalska, PESEL, zam. Zielona Góra, ul. Pszenna 7
Uczestnik postępowania: Jan Kowalski, zam. Zielona Góra, ul. Pszenna 7

Wniosek o nakazanie wypłacania małżonkowi wynagrodzenia za pracę drugiego małżonka

Wnoszę:

o nakazanie Zakładowi Energetycznemu w Zielonej Górze, ul. Warszawska 5, aby od dnia 1 października 2003 r. przypadające uczestnikowi postępowania od tego zakładu pracy wynagrodzenie za pracę wraz z zasiłkiem rodzinnym wypłacał w całości do rąk jego żony – wnioskodawczyni.

Uzasadnienie

Jestem żoną uczestnika postępowania. Mamy troje małoletnich dzieci.

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa,

- odpisy aktów urodzenia.

Od kilku miesięcy mąż nadużywa alkoholu, na którego zakup przeznaczają całe wynagrodzenie za pracę, które otrzymuje w Zakładzie Energetycznym w Zielonej Górze, gdzie jest zatrudniony na stanowisku głównego księgowego. Miesięczna wysokość wynagrodzenia męża wynosi 2.300 zł. Ja nie pracuję, jestem bezrobotna, bez prawa do zasiłku.

Dowód: zaświadczenie z Urzędu Pracy.

Mieszkamy razem i pozostajemy we wspólności małżeńskiej.

Anna Kowalska

4. Pozew o ustalenie ojcostwa i alimenty

miejsce, data

Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny w Żarach

Powódka: Monika Sadkowska, PESEL, małoletnia działająca przez matkę Katarzynę Sadkowską, zam. 68-200 Żary, ul. Kwiatowa 7/3

Pozwany: Józef Kabaczek, zam. 68-200 Żary, ul. Osadników Wojskowych 6

Pozew o ustalenie ojcostwa i alimenty

W imieniu małoletniej Moniki Sadkowskiej wnoszę:

1. O ustalenie, że pozwany Józef Kabaczek jest ojcem powódki Moniki Sadkowskiej, urodzonej w Żarach w dniu 5 sierpnia 2003 r, córki Katarzyny Sadkowskiej, której akt urodzenia sporządzony został w Urzędzie Stanu Cywilnego w Żarach nr 56/2003.

2. O orzeczenie, że pozwanemu Józefowi Kabaczkowi nie będzie przysługiwała władza rodzicielska nad powódką Moniką Sadkowską.

3. O zasądzenie od pozwanego Józefa Kabaczka na rzecz małoletniej Marioli Sadkowskiej do rąk jej matki Katarzyny Sadkowskiej tytułem alimentów kwoty 600 zł miesięcznie, płatnych do dnia 10 każdego miesiąca z góry, począwszy od dnia 5 sierpnia 2003 roku z ustawowymi odsetkami za każdy dzień zwłoki w płatności każdej raty.

4. O wezwanie na rozprawę i przesłuchanie świadków:

- Barbarę Kotlarz, zam. Żary, ul. Kwiatowa 7/ 4

- Waldemara Tubę, zam. Żary, ul. Kwiatowa 7/6

Uzasadnienie

Pozwany od lipca 2001 r. zamieszkiwał w mieszkaniu powódki w Żarach, ul. Kwiatowa 7. Strony prowadziły wspólne gospodarstwo domowe i pożycie.

Dowód: zeznania świadków.

W miesiącu sierpniu w trzy dni po urodzeniu się małoletniej pozwany wyprowadził się z mieszkania powódki.

Pozwany utrzymuje, że nie jest ojcem dziecka powódki, a jej ciąża jest wynikiem współżycia z innym mężczyzną. W czasie od roku 2001 do urodzenia się małoletniej powódka nie spotykała się z żadnym innym mężczyzną. Powódka zarabia w Spółdzielni Mieszkaniowej w Żarach ok. 1.580 zł miesięcznie i z tego opłaca świadczenia mieszkaniowe.

Dowód: zaświadczenie.

Pozwany ostatnio prowadzi własny warsztat samochodowy. Poprzednio pracował jako mechanik w Przedsiębiorstwie Komunikacji Miejskiej w Żaganii jako kierowca i zarabiał ok. 2.500 zł miesięcznie. W prowadzonym własnym warsztacie uzyskuje wyższe dochody niż w przedsiębiorstwie państwowym, w przeciwnym razie nie zmieniłby pracy na inną, o gorszych dochodach. Warunki materialne pozwanego uzasadniają wysokość dochodzonego roszczenia.

Katarzyna Sadkowska

Załączniki:

- akt urodzenia,
- zaświadczenie o zarobkach.

5. Pozew o rozwód

miejsowość, data

**Sąd Okręgowy
Wydział Cywilny
w Poznaniu**

Powód: Mariusz Świdorski, PESEL, technik dentystyczny, zam. Poznań, ul. Mazowiecka 66

Pozwana: Małgorzata Świdorska, pielęgniarka, zam. Poznań, ul. Kolejowa 97

Pozew o rozwód

Wnoszę:

1. O rozwiązanie małżeństwa powoda Mariusza Świdorskiego z pozwaną Małgorzatą Świdorską zawartego w dniu 30 stycznia 2002 r. w Urzędzie Stanu Cywilnego w Poznaniu, nr aktu małżeństwa 124/2002, przez rozwód z winy pozwanej Małgorzaty Świdorskiej.

2. O zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych. Nadto wnoszę:

3. O wezwanie na rozprawę i przesłuchanie świadków:

- Janusza Rybę, zam. Poznań, ul. Akacja 54

- Filipa Podolaka, zam. Poznań, ul. Końcowa 9

Uzasadnienie

Strony zawarły związek małżeński w Poznaniu w dniu 30 stycznia 2002 r.

Dowód: akt małżeństwa.

Strony zamieszkały wspólnie u matki pozwanej Urszuli Kołodziej w Poznaniu przy ul. Kolejowej 97. Oboje małżonkowie uczęszczali jeszcze do szkoły średniej, ostatniej klasy. Po ukończeniu szkoły średniej pozwana dostała się na studia

– Akademię Rolniczą. Powód zaś nie chciał dalej się uczyć, podjął więc pracę. Po kilku tygodniach nauki pozwana zaczęła coraz częściej wychodzić z domu, chodzić na studenckie dyskoteki, spotykać się z innymi mężczyznami. W dniu 24 lipca 2003 r. poinformowała powoda, że decyzje o zawarciu małżeństwa podjęła pochopnie, jej uczucia w stosunku do pozwanego wygasły. Nie jest zainteresowana kontynuowaniem związku, nadto prosiła powoda, by wyprowadził się jak najszybciej. Od tej pory strony pozostają w separacji faktycznej. Powód nie widzi możliwości ponownego nawiązania z pozwaną pożycia. Pozew jest więc uzasadniony.

Mariusz Świdorski

6. Pozew o alimenty

miejsce, data

**Sąd Rejonowy
Wydział Rodzinny
w Żarach**

Powódka: Mariola Malinowska; PESEL, małoletnia działająca przez matkę
Zofię Malinowską, zam. 68-200 Żary, ul. Chrobrego 21
Pozwany: Stanisław Malinowski, zam. Żary, ul. Kaszubska 10

Pozew o alimenty

W imieniu małoletniej powódki wnoszę:

1. O zasądzenie od pozwanego Stanisława Malinowskiego na rzecz małoletniej powódki Marioli Malinowskiej alimentów w kwocie po 700 zł miesięcznie, przy czym te alimenty mają być płatne do dnia 10 każdego miesiąca do rąk Zofii Malinowskiej – matki powódki, jako jej ustawowej przedstawicielki,
2. O rozpoznanie sprawy również pod nieobecność przedstawicielki ustawowej małoletniej powódki.

Uzasadnienie:

Pozwany jest ojcem małoletniej powódki.

Dowód: akt urodzenia.

Pozwany nie łoży dobrowolnie na utrzymanie powódki. Jest zatrudniony w Przedsiębiorstwie Komunalnym „Pekom” w Żarach na stanowisku specjalisty. Otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 4.200 zł miesięcznie.

Na zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb małoletniej jest potrzebna kwota 700 zł miesięcznie. Matka małoletniej jest inwalidką i otrzymuje rentę w wysokości 600 zł miesięcznie. Żądanie powódki jest więc uzasadnione.

Zofia Malinowska

Załączniki:

1. akt urodzenia małoletniej,
2. odcinek renty matki powódki za miesiąc grudzień 2003 r.,
3. odpis pozwu.

7. Pozew o separację

miejsceowość, data

**Sąd Okręgowy
w Zielonej Górze
Wydział Cywilny**

Powódka: Maria Lato, PESEL, zam. 68-100 Żagań, ul. Szprotawska 34c/6;
Pozwany: Tadeusz Lato, zam. 68-100 Żagań, ul. Pograniczna 5

Pozew o separację

Wnoszę:

- O orzeczenie separacji małżonków Marii Lato i Tadeusza Lato pozostających w związku małżeńskim zawartym w dniu 13 grudnia 1988 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Żaganiu, nr aktu małżeństwa 45/1988 – z winy pozwanego,
- O powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim dzieckiem stron Hubertem Lato, ur. 15 maja 1990 r. w Żaganiu powódce, z równoczesnym jej ograniczeniem pozwanemu,
- O zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletniego syna Huberta Lato alimentów w wysokości 400 zł miesięcznie płatnych do dnia 10 każdego miesiąca z góry do rąk jego matki,
- O zasądzenie od pozwanego kosztów procesu,
- O dopuszczenie dowodu z zeznań świadka Jana Makowskiego, zam. Żagań, ul. Szprotawska 43/3 – na okoliczności podane w uzasadnieniu pozwu.

Uzasadnienie:

Strony zawarły związek małżeński przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Żaganiu w dniu 13 grudnia 1988 r.

Dowód: odpis aktu małżeństwa.

Z małżeństwa tego w dniu 15 maja 1990 r. urodził się syn Hubert.

Dowód: odpis aktu urodzenia.

Pożycie stron było zgodne do wiosny 2002 r. Pozwany poznał wówczas Danutę Makowską, z którą zawarł bliższą znajomość. Od tej pory wracał do mieszkania stron późno, często nad ranem. W dniu 30 września 2002 r. świadek Jan Makowski wracając nieoczekiwanie wcześniej z delegacji, zastał w swoim mieszkaniu pozwanego, który był rozebrany i chodził w mieszkaniu w jego szlafroku i pantoflach. Pozwany przyznał się wówczas, że utrzymuje od jakiegoś czasu kontakty cielesne z żoną świadka, w której jest zakochany. Od tej pory strony pozostają w separacji faktycznej, pozwany zamieszkuje u swojej matki.

Powódka wniosła o orzeczenie separacji z winy pozwanego, jako że w żadnym stopniu nie przyczyniła się do rozkładu pożycia małżeńskiego. Małżeństwo było zgodne, a wszelkie zaburzenia w jego funkcjonowaniu nastąpiły za sprawą pozwanego.

Maria Lato

Załączniki:

1. Odpis aktu małżeństwa
2. Odpis aktu urodzenia
3. Odpis pozwu

8. Odpowiedź pozwanej na pozew z wnioskami dowodowymi

miejsce, data

Sygn. akt I2C 111/03

**Sąd Okręgowy
Wydział Cywilny
w Zielonej Górze**

w sprawie z powództwa Mariusza Wicka przeciwko Edycie Wicek o rozwód

Odpowiedź pozwanej na pozew z wnioskami dowodowymi

Wnoszę o:

1. oddalenie powództwa, ewentualnie o orzeczenie rozwodu z winy powoda,
2. przeprowadzenie dowodu z akt Sądu Rejonowego w Zielonej Górze w sprawie przeciwko oskarżonemu Mariuszowi Wickowi o czyn z art. 207§1 i inne,
3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej renty alimentacyjnej w kwocie 400 zł miesięcznie, płatnej do dnia 10 każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności każdej z rat,
4. wydanie postanowienia zabezpieczającego przez zobowiązanie powoda do łożenia pozwanej kwoty 300 zł miesięcznie na czas trwania postępowania,
5. przeprowadzenie dowodu ze świadków:
 - Michał Wicek, zam. Zielona Góra, ul. Wartownicza 4
 - Maciej Wicek, zam. Zielona Góra, ul. Wartownicza 4
6. zwolnienie pozwanej z ponoszenia kosztów sądowych oraz ustanowienie jej adwokata z urzędu.

Uzasadnienie

Nieprawdą jest, aby małżeństwo stron rozpadło się samo, bez przyczyny, i jakoby pozwana odmówiła pożycia z pozwanym. Powód od kilku lat przeżywał kryzys potocznie zwany „drugą młodością”. Zaczął wytykać pozwanej, że się zestarzała i nie jest już atrakcyjna. Twierdził, że popełnił błąd, żeniąc się z nią, że jest godny młodszej, ładniejszej kobiety i że z łaski jeszcze przebywa w domu. Podkreślał przy tym swoją dobrą kondycję i atrakcyjność oraz powodzenie u kobiet. Kupił nowy samochód na raty, mimo że rodziny nie było na niego stać. Przestał łożyć na utrzymanie domu, przeznaczając swoją emeryturę na spłatę kredytu, resztę pozostawiając sobie na „własne wydatki”, na pozwaną przerzucając cały ciężar utrzymania domu. Pozwana znosiła jednak tego rodzaju psychiczne znęcanie się nad nią, liczyła, że powodowi ten kryzys przejdzie i wszystko wróci do normy. Niestety powód nawiązał romans z kobietą, z którą obecnie mieszka i to było przyczyną, że powód nie chciał już współżyć z pozwaną.

Od tej pory powód zaczął się znęcać nad pozwaną również fizycznie. Obelgi, szturchańce i potrącania były na porządku dziennym, a dwukrotnie, tj. w dniu 20 maja 2002 i 16 sierpnia 2002 r. pozwana została dotkliwie pobita oraz duszona przez powoda i z tego powodu przebywała w szpitalu.

Dowód: opinia lekarska.

Nadto powód wyganiał pozwaną ze wspólnego mieszkania, twierdząc, że należy się ono tylko jemu, gdyż otrzymali je z zakładu pracy, gdzie on pracował. Pozwana złożyła doniesienie i wniosła o ściganie powoda. Parę dni temu została powiadomiona przez Prokuraturę Rejonową w Zielonej Górze, że 9 marca 2003 r. akt oskarżenia został przesłany do Sądu Rejonowego w Zielonej Górze.

Dowód: kopia zawiadomienia.

Podczas pobytu pozwanej w szpitalu powód wyprowadził się do kochanki, zabierając z domu cenniejsze przedmioty, nadto złotą biżuterię pozwanej. Pozostawił pozwaną chorą, bez środków do życia, w zadłużonym mieszkaniu.

Pozwana kochała męża, nie może do tej pory pogodzić się z tym, że została odtrącona i zdradzona. Ta traumatyzująca sytuacja doprowadziła do zaburzeń depresyjnych u pozwanej i długotrwałego leczenia w szpitalu, które do tej pory nie przyniosło efektów. Pozwana przez kilka miesięcy przebywała na zwolnieniu lekarskim a następnie została skierowana na rentę.

Dowód: Zaświadczenie o stanie zdrowia.

Orzeczono już niezdolność pozwanej do pracy z powodu zespołu depresyjnego. Nieprawdą jest również, aby pozwana nastawiała negatywnie synów do powoda. Strony mieszkały na małym osiedlu, gdzie wszyscy się znają i o wszystkich wiedzą wszystko. Synowie stron faktycznie są nastawieni negatywnie do ojca, lecz nie ma w tym winy pozwanej. Synowie po prostu wstydzą się ojca, który uchodził za osiedlowego podrywacza, a teraz wyprowadził się i mieszka w sąsiednim budynku z kochanką. Nieprawdą jest też, aby powód utrzymywał się jedynie z emerytury. Powód pracuje dodatkowo w przedsiębiorstwie „Goliat – service” w Lesznie, gdzie osiąga wysokie zarobki. Pozwana od paru lat utrzymywała samodzielnie całą rodzinę, przeznaczając na to całe swoje dochody. Nie posiadała żadnych oszczędności. Pozwana od kilku miesięcy była niezdolna do pracy, jej dochody znacznie zmalały, a wydatki w związku z chorobą znacznie wzrosły. Obecnie oczekuje na ustalenie wysokości świadczenia rentowego, które zapewne będzie znacznie niższe niż dotychczas osiągnięte przez pozwaną dochody. Pozwana mieszka obecnie sama, dlatego ponosić będzie cały koszt utrzymania mieszkania do tej pory zajmowanego przez rodzinę, co spowoduje u pozwanej stan niedostatku. Powód zobowiązany jest do alimentowania pozwanej, przynajmniej w zakresie ponoszonych przez nią opłat mieszkaniowych, zwłaszcza, że bezpośrednią przyczyną utraty przez pozwaną zdolności do pracy było zachowanie powoda. W związku z tym, że stan zdrowia pozwanej uniemożliwia jej skuteczną obronę swoich praw, a nadto ustanowienie przez powoda profesjonalnego pełnomocnika powoduje stan nierównowagi procesowej, pozwana wnosi o ustanowienie jej adwokata z urzędu. Pozwana obecnie nie ma pieniędzy na ustanowienie pełnomocnika z wyboru

Edyta Wicek

Załączniki:

1. Opinia lekarska
2. Kopia zawiadomienia
3. Zaświadczenie o stanie zdrowia
4. Karta informacyjna
5. Oświadczenie majątkowe

9. Wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej

miejsce, data

**Sąd Rejonowy
Wydział Rodzinny
w Zielonej Górze**

Wnioskodawczyni:

Anna Maria Jakubek, PESEL, zam. Zielona Góra, ul. Przemysłowa 45;

Uczestnicy postępowania:

1. Piotr Fabiański, zam. 59-700 Bolesławiec, ul. Wyszyńskiego 9
2. małoletnia Maria Fabiańska, zam. Zielona Góra, ul. Przemysłowa 45

Wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej

Wnoszę o:

1. Pozbawienie władzy rodzicielskiej uczestnika postępowania Piotra Fabiańskiego nad małoletnią uczestniczką Marią Fabiańską, ur. w dniu 8 lipca 1989 r. w Zielonej Górze, córką wnioskodawczyni i uczestnika postępowania.
2. Ustalenie, że uczestnik postępowania Piotr Fabiański nie będzie miał prawa do widywania małoletniej Marii Fabiańskiej.
3. Zwolnienie wnioskodawczyni z ponoszenia ewentualnych kosztów sądowych.
4. Rozpoznanie sprawy również pod nieobecność wnioskodawczyni.

Uzasadnienie:

Małoletnia Maria Fabiańska jest córką wnioskodawczyni i uczestnika postępowania. Ojcostwo uczestnika postępowania zostało ustalone sądownie.

Dowód : akt urodzenia małoletniej.

Został on zobowiązany do łożenia alimentów na małoletnią w kwocie 200 zł. Z obowiązku tego się nie wywiązuje. Uczestnik od urodzenia się małoletniej nie interesował się jej losem. Początkowo przyjeżdżał, stopniowo coraz rzadziej. Od około dwóch lat uczestnik pojawia się sporadycznie, nie interesując się w ogóle córką. W czasie tych spotkań wnioskodawczyni zauważyła, że uczestnik zachowuje się dziwnie, często również był pod wpływem alkoholu. Również od tego czasu uczestnik zaczął pisać do wnioskodawczyni listy, z których wynika, że zdrowie psychiczne uczestnika uległo poważnemu zaburzeniu. Wnioskodawczyni początkowo listy od uczestnika niszczyła, uważała to za bzdury. Jednak od pewnego czasu wnioskodawczyni jest zaniepokojona treścią przysyłanych nadal listów. Zaczyna się obawiać o życie dziecka i swoje.

Uczestnik w listach tych pisze, że jest człowiekiem szczególnym, wyznaczonym przez Boga, bądź szatana do zrobienia porządku na ziemi. Nazywa się Natasz, co

w odczytywaniu wstecznym daje imię szatana. Podobno to o nim jest napisane w Piśmie Świętym. Wyznacza kary za grzechy i przepowiada koniec świata. Cały czas chodzą za nim dusze innych ludzi. Pisze o śmierci pierworodnych dzieci jako prawie szatana, które mu odebrano. Obiecuje, że małaletnia Maria przeżyje wykonywanie tego prawa. Dusza małaletniej według uczestnika i tak jest już rozszarpana przez szatany. Ma ciągle pretensje do wnioskodawczynie, że nie chciała układać sobie z nim życia i grozi karą bożą, którą on wykona.

Dowód: listy uczestnika do wnioskodawczynie.

Wnioskodawczynie obawia się, że uczestnik może z czasem spełniać swoją „misję” i że może to zagrozić małaletniej. Kontakty więc uczestnika z dzieckiem nie są obecnie pożądane, a nawet mogą stanowić zagrożenie. Nadto uczestnik w obecności dziecka wypowiada podobne do tych zawartych w listach poglądy na świat i wiarę.

Pomiędzy uczestnikiem a małaletnią nigdy nie nawiązała się żadna więź. Uczestnik tak sporadycznie odwiedzał córkę, iż małaletnia od spotkania do spotkania zapominała, jak uczestnik wygląda.

Uczestnik prawdopodobnie nie leczy się. Zachodzi zatem konieczność, by do czasu, kiedy zacznie się leczyć, pozbawić uczestnika władzy rodzicielskiej i ustalić, że nie będzie miał prawa do widywania się z małaletnią. Zachowanie się jego wobec dziecka jest nieprzewidywalne. Wniosek jest w pełni zasadny.

Anna Maria Jakubek

Spis treści:

1.	W sądzie.....	3
2.	Małżeństwo	15
3.	Dzieci	21
4.	Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód	28
5.	Wzory pism.....	38